

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 3
Mars
1954.
Pris 75 öre

FÖR STORKÖKEN!

MODERNA
KÖKSMASKINER

Universal visp- & blandningsmaskiner, brödskärare, smördelare, uppskivningsmaskiner, potatisskalare, köttkvarnar, diskmaskiner, konservöppnare, huggblock etc.

AKTIEBOLAGET

R. & H. LUNDIN

MASKINAVDELNINGEN

L:a Nygat. 4 Stockholm Tel. 21 06 98, 21 15 22, 20 05 89

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST

Upplandsgatan 9, Box 251 Telefon 144 99
GÄVLE

Utför metallgjutgods i alla rödgodslegeringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman
T. Ericson, A. Thingwall.

★

N. Mälärstrand 24 — STOCKHOLM
Tel. 52 44 44, 52 44 45

Konsulterande ingenjörsfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

mer än 1 miljon

”varsågod” per dag

Pressbyrån den svenska pressens
 eget distributionsföretag

MALKO
SKYDDSKLÄDER

A.-B. MALMÖKONFEKTION

Gynna
svensk
industri

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 3. Mars 1954

17:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

90 mm spaltbredd 90 öre mm.
60 mm spaltbredd 65 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamregatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

FYRA RIKSDAGSMOTIONER

Ett bredare intresse för sjuka och handikappades problem återspeglas klart i fyra motioner, som avgivits till pågående riksdag — ett intresse på sakligt gott underlag som ger de bästa löften för framtiden. "Det be-hjärtansvärda" osv. som man ofta tidigare fann i for-muleringar i hithörande sammanhang lyser med sin frånvaro på ett friskt och välgörande sätt i dessa motioner. Motionärerna stöder sina yrkanden på reella sakuppgifter. Man hänvisar ofta till de praktiska erfarenheter man gjort inom arbetsvården under de senaste åren. "Genom omskolningarna har åtskilliga människor från att vara rena understödstagare åter bringats att bli produktiva" framhålles rakt på sak i en av motionerna och i direkt anslutning följer en belysande siffreruppgift: "Enbart för år 1952 redovisar arbetsmarknadsstyrelsens statistik att 1.411 partiellt arbetsföra erhö-ll yrkesutbildning. I regel erhåller dessa yrkesutbildade goda platser och intar samma ställning på arbetsmarknaden som den s. k. normalarbetskraften."

*

Den arbetsvårdsorganisation, som byggts upp i vårt land på relativt kort tid måste självfallet ha många problem och svårigheter att övervinna, även om den lyckats bra och inom ramen för sina nuvarande — i många avseenden knappa resurser — kan visa på åtskilliga goda resultat. Detta avspeglas också i de fyra riksdagsmotioner vi här i korthet skall behandla. Utbildningsbidragens storlek, vissa skattefrågor och anslag för fortsatt utbyggnad och forskning inom arbetsvården är de huvudyrkanden motionärerna närmare motiverar och framlägger till riksdagens bedömande. I motion nr 126 (A. K.) framhålles bl. a. att utbildningsbidragen endast täcker en minimistandard vid jämförelse med andra bidragsformer av socialvårdskaraktär. Framställningen beledsagas av belysande siffersam-

manställningar, vilka bl. a. visar att rent fattigvårds-understöd ligger avsevärt högre än utbildningsbidra-gets nivå enligt ett stickprov, som framgår i ett åskåd-ningsexempel för viss familjegrupp. Vidare framgår av förhållandet att kommun skall delta med viss del (25%) i omskolningskostnaden att omskolningsbidra-gen är att räkna som skattepliktig inkomst, vilket i många fall åstadkommer en egendomlig situation. I de flesta kommuner bestrides nämligen kommundelen av fattigvårdsmedel och inte så sällan inträffar att kom-mun lägger återbetalningsskyldighet på de utgivna medlen. Medan all annan fattigvård icke är skatteplik-tig inkomst, kommer fattigvårdsmedlen till omskolning att bli skattepliktiga. Fall kan inträffa — även om de är sällsynta — att återbetalning sker för medel, som erlagts i skatt. Även om lokal prövningsnämnd har möjligheter att åstadkomma skattebefrielse visar det framförda att man här måste skapa fram ett enklare administrativt förfarande. Skatteuppbördsmetoden med-för också extra arbete för arbetsvårdstjänstemännen, som redan är hårt belastade av arbetsvårdens egent-liga uppgifter. Man får också ta i betraktande att det här rör sig om en grupp människor med ackumulerade behov och inkomstbortfall under längre tid, människor som i många fall befinner sig i det läget att en låg stan-dard kan verka både fysiskt och psykiskt nedbrytande. Den radikala lösningen vore alltså att göra utbildnings-bidraget skattefritt. Motionärerna påpekar också att man bör kunna anlägga samma betraktelsesätt på bi-draget som man gjort på ersättning från sjukförsäkring i den obligatoriska sjukförsäkringen, som avses att träda i kraft den 1 jan. 1955. Där utgår ersättning i de olika klasserna med belopp beräknade som om skatt redan vore dragen. Sjukförsäkringen kommer härigenom att få karaktär av att vara skattefri inkomst.

En radikal omställning av själva basen för utbildningsbidrag för s. k. civilskadade föreslås i en annan motion (nr 358 A. K.). Inledningsvis hänvisas till att utbildningsbidraget för partiellt arbetsföra genom de senaste bestämmelserna förutsätter medverkan från kommunernas sida inte bara ifråga om som tidigare, familjebidraget, utan också utbildningsbidraget. Trots att kommunerna i många fall visat stor beredvillighet att medverka till kostnaderna kvarstår dock att man i en del fall betraktar kommunandelen som fattigvård. Här erinras också om att lagen om kommunala pensionstillskott m. m. (SFS 528 1947) avser att medel för yrkesutbildningskostnader skall ställas till fattigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift att tillskott och bidrag, som utgår av dessa medel icke skall vara att anse som fattigvård. Samma betraktelsesätt bör läggas på kommunandelen för arbetsmarknadsstyrelsens yrkesutbildande verksamhet för partiellt arbetsföra. Motionärerna föreslår sammanfattningsvis att en samordning av och översyn är nödvändig för arbetsvårdens lyckliga utveckling och att man bl. a. skulle kunna förenkla och effektivisera det hela genom att landstingen övertager den kommunala andelen av utbildningskostnaderna, vilket också skulle innebära en lättnad, särskilt för mindre kommuner, genom att kostnaden breddes ut på ett större skatteunderlag. En hemställan om skattefrihet för utbildningsbidrag till partiellt arbetsföra som justering av utbildningsbidragen uppåt framgår också

av motion nr 424 A. K. och i den sista (nr 264 A. K.) preciseras en rad aktuella punkter för förbättring och utbyggnad av den nuvarande arbetsvårdsorganisationen, bl. a. att statens arbetsvårdsklinik genom avsevärda anslag sättes i stånd att fungera som en effektiv försöks-, forsknings- och mönsterorganisation för arbetsvården i Sverige.

*

Det är, som framhållits, en avgjort saklig och positiv inställning till arbetsvården som präglar dessa riksdagsmotioner. Det är också obestriddigt att en del yrkanden i motionerna är svåra att omvandla i praktisk funktion. Hit hör exempelvis frågan om skattebefrielse; en viktig princip och en svår avvägning ställs inför, när en viss grupp på detta sätt skall ställas i relation till övriga skattebetalare. Men när man ventilerar rättvisesynpunkten i skatteavseende får man heller inte glömma att arbetsvårdsåtgärderna under de senaste åren tillfört landet ett betydande antal skatte-kronor och produktiva insatser — de handikappades egna insatser i arbetslivet. Den sista synpunkten bör väl — om man nu för en gångs skull bortser från sakens humanitära sida — vara utslagsgivande när riksdagen går att ta ställning till skattefrågan och alla de övriga synpunkter och förslag till arbetsvårdens utbyggnad som de olika motionärerna på ett förtjänstfullt sätt framlagt och preciserat.

Sixten Hammarberg.

Politiker och läkare

ha haft en konferens på statsministerns nya residens Harpsund varvid vitala frågor för sjukvården diskuterats. Den ökade belastningen på den öppna vården efter sjukförsäkringens genomförande och utbildningsfrågan för läkarna uppges ha varit huvudämnen vid konferensen. Man utgår från att sjukförsäkringen blir ett svårt prov för den öppna vården och läkarna berättade hur de ser med oro på problemet. Från inrikesministerns sida lovades en ordentlig utredning för att få saken närmare belyst. Om läkarsituationen framgick att läget är relativt gynnsamt. Generaldirektör Engell ansåg att man kunde klara situationen utan att öka intagningarna av medicine studerande — siffran 7.000 läkare år 1955 bör vara tillfyllest — och beträffande sköterskorna är en ökning nu på väg utan extra åtgärder. Det allvarligaste problemet just nu var sinnessjukvården ansåg generaldirektören.

Professor Rexed redogjorde för utbildningsfrågan, som i vår kommer som regeringsproposition. Det är meningen att utbildningstiden för läkarna skall effektiviseras och samtidigt något förkortas. Nya teoretiska ämnen blir medicinsk fysik och psykologi. På den kliniska delen förbättras psykiatriundervisningen, och socialmedicinen tillkommer som nytt ämne.

Konferensen var inte av beslutande karaktär utan tillkommen i belysande syfte och uppges ha varit av stor betydelse för att bringa klarhet och minska den

spänning som rått en längre tid mellan läkare och politiker. Man söker nu finna en gemensam linje för läkare och politiker för sjukförsäkringen och mötet på Harpsund var den första samlande kontakten för att uppnå detta mål.

Sjuksköterskans situation

har varit föremål för en debatt i *Stockholms-Tidningen* och flera representanter för sköterskekåren har deklarerat sin syn på dagens sjukvård ur sköterskans synvinkel. Det ökade rutinarbetet ger allt mindre möjligheter till personlig kontakt och inlevelse i den sjukas situation framhåller så gott som samtliga deltagare i debatten. Oppositionen mot "mekaniserad" sjukvård är något som allt mer börjar göra sig hörd bland sjukvårdspersonal i hela världen. Men intresse för de rent mänskliga sammanhangen finns i rikligt mått och den "järnhårda" disciplinen vid sjuksköterskeskolorna skrämmar inte längre eleverna på flykten säger en debattdeltagare.

Och de unga som kommer har ofta stort intresse just för de psykologiska frågorna, konsten att personligen uppträda så mot patienterna att de känner sig trygga, väl omhändertagna och säkra i den slutna värld för sig som sjukhusen ofta är.

Men både patienter och personal lider nu av att den glada entusiasmen så ofta obönhörligt kvävs av rutinmentalitet och jäkt.

Människan i centrum

Sven O. Bergkvists debattartikel "Nr 117" i januarinumret har föranlett redaktör Roland Ekström till en kommentar. — Ett sjukhus är inte bara en plats där man "hänger in lungorna på reparation" skriver Ekström bl. a. här nedan.

— Kan inte Jonsson få vara Jonsson även om han råkar få lungtuberkulos, frågade halvt indignerad författaren Sven O. Bergkvist i Status' januarinumner. Det är nummer- och rationaliseringsraseriet på dispensärerna som fått Bergkvist att gå till anfall. Hans angrepp har den egenskapen att vara både riktigt och starkt överdrivet, beroende på hur man vill tolka det.

Fattar man hans resonemang så att det är den sjuka människan som skall stå i förgrunden vill man livligt understryka. Men är det istället några futtiga nummerbrickor som underlättar dispensärernas möjlighet att skilja Jonssonsönerna åt som är det centrala, då har man lite svårt att hänga med i svängen. Det är nämligen på det sättet att även den friska Jonsson får en nummerbricka i hand lite varstans; på apotek, i affärer och på sådana institutioner som Stockholms Postgiro.

Både friska och sjuka är i allmänhet tacksamma för en måttlig "mekanisering" av de mänskliga relationerna, nota bene så länge som den minskar besvären och reducerar väntetiden. Självklart får denna rationalisering inte drivas så långt att patienten-människan aldrig tilltalas med sitt verkliga namn. Avskräckande exempel härpå kan våra militära institutioner uppvisa, där soldaterna sällan är något annat än 117, 219 eller vad numret nu kan vara. Möjligen kan efternamnet slinka med någon gång, men aldrig det personliga och självidentifierande förnamnet. Den militära miljön är helt förnamnslös och detta förhållande är säkerligen inte oväsentligt såsom symptom på och orsak till den ofta utbredda vantrivsels i militärtjänsten.

Man skulle vinna i hälsoavseende om man såg patienten som människa, skriver Bergkvist. Påståendet torde vara alldeles riktigt om man bortser från bagatellen nummerbrickan. Däremot är det känt att en del sanatorier har en tendens att endast intressera sig för patienternas sjuka lungor, inte för människorna som bär på dem. "Egentligen skulle man hänga in lungorna här på reparation och själv vistas någon annanstans," är ett yttrande som man ibland kan få höra från lungsjuka. De känner obehag inför och irriteras av den mekaniska behandlingen, det är alldeles givet. TBC-en är som bekant en sjukdom som ofta har psykiska inslag.

Roland Ekström

Det är därför viktigt att inte den sidan av behandlingen försummas. Den allmänna trivseln och känslan av välbefinnande är starkt läkande faktorer. Dessa synpunkter på lungsjukdomar och även åtskilliga andra sjukdomar med för den delen börjar alltmer vinna terräng.

Det är helt säkert ingen överdrift att påstå att även läkarkåren inser och har insett detta efter alla de rön som psykoanalysen och andra läror lagt i dagen. Tyvärr däms denna humanitära strömning upp av det växande antalet patienter som kräver kontroll och behandling av olika slag. Till detta behövs rymliga och moderna lokaler, utrustning, läkare, sjuksköterskor och annan personal. Att tro att behovet härav skulle kunna tillfredsställas omedelbart eller ens inom en snar framtid är alltför optimistiskt. Ja, kan man fråga sig om det överhuvud är tänkbart att sanatorierna skulle kunna hålla sig med så många anställda att nummerbrickor och andra rationaliseringsåtgärder blev onödiga. Därifrån och till en helt operativ behandling av de sjuka är dock steget långt. Men Sven O. Bergkvists inlägg bör — trots att det skjuter över målet — bli ett memento till sanatoriepersonalen. De sjuka människorna måste om möjligt behandlas varsammare och mer hänsynsfullt än de friska. Det är väl egentligen den väsentliga behållningen av Bergkvists inlägg.

Bacillskräcken finns fortfarande kvar

fast en riksomfattande undersökning, som företogs av De lungsjukas riksförbund för två år sedan i form av en rundfråga till patienter i hela landet som slutsamma gav svaret "bacillskräcken är på retur men alltså svår". Ett av de "svåra" fallen avslöjar en rubrik i *Aftontidningen* nyligen. Under rubriken "Bacilltokig värd byggde egen trappa åt tbc-sjuk" avslöjas som sagt ett av de "svåra" fallen. Det vill säga enligt tidningen att patienten ifråga fann sig vara i besittning av "egen" ingång till sin bostad, när han kom hem efter sanatorievistelsen — här notisen in extenso:

När en person bosatt i Malåträsk i Västerbotten kom till sin förhyrda bostad efter att ha vistats en tid på sanatoriet i Hällnäs fick han inte använda sig av husets ingång utan hänvisades i stället till en i hast utförd extra port — han bebor nämligen övre våningen i ett en och en halv plans bostadshus. Huset är planerat för gemensam port i både övre och nedre lägenheten. Fastighetsägaren som tydligen fått ett anfall av bacillskräck ordnade plötsligt när det blev bekant att hyresgästen skulle återvända en särskild uppgång till bostaden — en specialbyggd utvändigt trappa.

Vilka medicinska skäl som ligger bakom hyresvärdens byggnadsplan förmåler inte notisen men det förefaller dock som hans åtgärder i hög grad präglats av en subjektiv uppfattning om medicinska problem — möjligen i förening med en högst livlig fantasi om sjukdomen tuberkulos.

Väntetiderna för lungsjukas operationer

kan snart nedbringas skriver *Dagens Nyheter* och åberopar härvid ett uttalande av doktor John Lund-

quist, som också är medicinalstyrelsens föredragande i tuberkulosfrågor.

Senast 1 april, kanske redan 1 mars, kan man räkna med att läkarpatruller mot tuberkulos kommer i gång. Det betyder att många lungsjuka snabbare och utan lång och livsfarlig väntetid kan bli opererade. Organisationen är i det närmaste klar, säger Tuberkulosföreningens sekreterare, doktor J. Lundquist. Vad som vållat en viss försening är svårigheten att få narkosläkare, men underhandlingar pågår med flera sådana.

— Nationalföreningen mot tuberkulos har i princip accepterat planen och bekostar verksamheten under första verksamhetsåret, säger doktor Lundquist. Om den under den tiden slår väl ut räknar vi sedan med att medel skall tillskjutas från andra håll, bl. a. av landstinget. Starten sker i Örnköldsvik, där gamla lasarettet byggs om till sanatorium och där man har stora och bra operationssalar. Det är möjligt att Boll-

näs blir en av de platser där läkarpatrullen skall utföra operationer. Överläkare G. Helleberg på Bollnäs sanatorium bekräftar att man där är intresserad av försöket.

Bostadsproblemet för de tuberkulösa

är svårt i Göteborg skriver *Arbetartidningen* och citerar sammanfattningsvis Sjukhusdirektionens redogörelse i frågan.

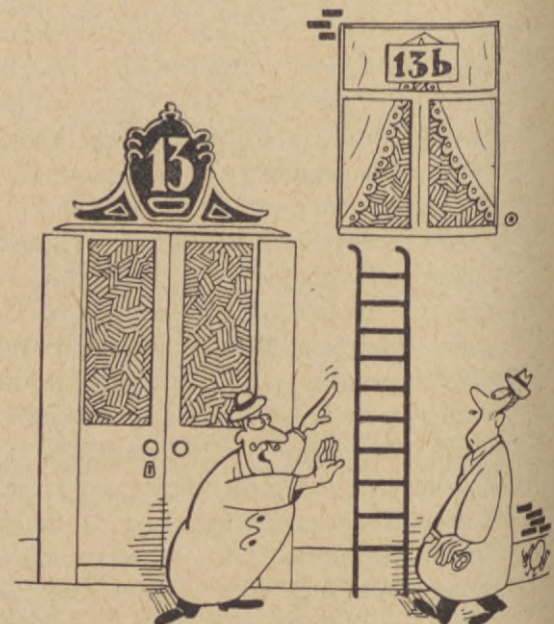
I fyrtiofem enskilda särskilt ömmande fall har skriftliga redogörelser överlämnats till bostadsförmedlingens konsulent för beredande av förtur. Femton av dessa har under året erhållit bostad jämte tjugo tidigare anmälda. Trots att resultatet för de tuberkulösa bostadssökandena under året varit något bättre än tidigare, händer det alltså ej så sällan, att patienter utskrivs till ohälsosamma bostäder. För de ensamstående är svårigheterna särskilt stora, då de ej har förtursrätt i bostadskön utan blir hänvisade till ungarshotell och möblerade rum.

Ett provningens år för läkarna stundar

skriver doktor John Bellander i *Svensk Läkartidning* om provinsialläkarnas situation. Han syftar då närmast på den obligatoriska sjukförsäkringen och de konsekvenser denna reform ställer läkarna inför år 1955. Vi skola då söka rida ut den storm av intrasslade arbetsuppgifter, som samhällets iver att tillrättalägga sociala problem ställer till

(Forts. å sid. 26)

"Medicinsk" artighet?

En sanatoriepatient fann sig vid hemkomsten vara i besittning av "egen" ingång till sin lägenhet — "medicinsk" artighet av hyresvärdens?

Ris i Rosengård

Reflexioner kring folkhögskolan

Folkhögskolan ger "matnyttiga" ämnen som matematik, fysik och kemi m. m. som grund och förberedelse för olika levnadsbanor, men medborgarfostran står nog i regel främst på programmet. Folkhögskolan har betytt mycket och är en allmänt uppskattad skolf orm för mogen ungdom, därom är nog alla eniga, men författaren har, som rubriken anger, även tagit "riset" med sig under den rundvandring vi här får vara med om.

När jag vandrat omkring i världen till dess jag kommit ett par över tjugo hamnade jag i en folkhögskola. Skälen till att jag kom dit var ytterst varierande. Det viktigaste var att jag kunde i stort sett ingenting, varken nyttigt eller onyttigt. Jag hör till dem vars första erfarenhet av livet utanför folkskoleplanens röda spjalstaket var den stora arbetslösheten. Att vara överflödig är inte roligt, att åtminstone ha illusionen om att fylla en uppgift av något slag är roligare, och min ambition då jag började folkhögskolan var att skaffa mig en uppgift och möjligheter till att fylla den. Målmedvetet folk lär vara klara över sina mål för livet redan vid födseln, åtminstone är deras föräldrar det. I min uppväxtmiljö var arbetet, — det gjorde detsamma vilket bara det var avlönat — det väsentliga. Så hade det varit från begynnelsen, och så var det väl meningen att det skulle vara allt framgent från släkte till släkte. Men nu fanns det inget arbete och det gjorde saken en smula komplicerad. Vi var många som fick våra cirkular rubbade, tillvaron kändes otrygg och folkhögskolan blev en räddningsplanka. I prospektet som jag fick stod det något om fosterländsk och kristlig grund, stärkande

av känslan för hembygden, ansvar och karaktärsfostern. En del av det tyckte jag lät vackert, en del tyckte jag verkade en aning misstänkt. Kristliga och fosterländska talesätt har ofta varit camoflage för skumma intressen.

Det var något över hundratalet elever vid den skolan, varav flertalet kom från bonde- och arbetarmiljö. Jag har mött dem sedan ute i livet på i stort sett alla områden. Arbetarpojkar som ombudsmän och redaktörer i tjänst hos någon folkrörelse, bönderna som trygga kommunalmän och riksdagsmän, de som kom ur mera borgerlig miljö som företagsledare, affärsmän och firmarepresentanter. Större delen av flickorna ur alla miljöerna har blivit sjuksystrar, folkskollärarinnor och socialvårdare. En liten grupp har blivit författare och konstnärer och den allra minsta gruppen har inte blivit någonting alls.

Av alla dessa är det huvudsakligen bondesönerna som fullföljt folkhögskolans idé, nämligen att återvända till den ursprungliga miljön för att där verka i allmänt världsförbättrande syfte, genom aktivt deltagande i föreningslivet och kommunalpolitiken. I folkhögskolans

födelsestid var det dåligt med skolgången ute i våra bygder, och eftersom den allmänna rösträtten förutsatte politisk och kulturell medvetenhet hos de breda lagren, skulle den bättra det som brast. Dess bildningssyn hör ihop med åttiotalets bildningsoptimism, vilken schematiskt kan framställas ungefär så här: Sätt en bok i händerna på vem som helst, försök att locka honom eller henne till att läsa den, och du kommer att se hur ljuset tändes i deras ögon och de kommer att ge sig ut på livslång upptäcktsfärd i kunskapens trädgårdar. Folkhögskoleeleverna skulle bli missionärer, de skulle var och en återvända till sin ort för att där söka göra sin omgivning medveten om det ljus som de själva funnit. Av den anledningen anses betyg och tentamina vara onödiga, rent av skadliga, därför att dessa lätt kan fresta till ett mekaniskt inlärande av vissa matnyttiga kunskaper och följaktligen snedvrída själva idén med det hela. Idealtypen av folkhögskoleelev är den som efter de två vinterkurserna vet mycket om litet för att sedan specialisera sig på något ämne, helst kring hembygden, traktens runstenar, sockenkyrkans historia eller något liknande. Detta ideal kom i många fall att skapa en typ som påminde om den bekante folkskolläraren Chronsough som var specialist på alla områden och på grund av sin inre osäkerhet föraktade alla former av specialisering och metodiskt inlärande.

Många som sökte sig till folkhögskolorna, i synnerhet från arbetarklassen, hade ingen miljö att återvända till, eller kände sig kallade till större uppgifter, varför de begagnade tiden till att skaffa sig erforderliga kunskaper för en ny start i livet. En del av folkhögskolorna inrättade sig efter detta och införde betygsgradering av kunskaperna för att underlätta elevernas möjligheter att vinna inträde vid högre undervisningsanstalter. Några gick en medelväg genom frivilliga tentamina i vissa ämnen, vanligtvis svenska, fysik och kemi, därför att det fordrades dokumenterade kunskaper i dessa för att komma in vid sjuksköterskeskolorna. Andra har emellertid envist hållit sig kvar vid den gamla folkhögskoleidén och vägrar bestämt att införa någon som helst gradering av elevernas förmåga att tillägna sig kunskaper. En vanlig och inte helt oriktig motivering av dem som vägrar införa ämnesbetyg är att folkhögskolans uppgift inte enbart består av att bibringa kunskaper, den kamratliga samvaron och fostran till gemenskap är lika viktig om inte ännu viktigare. Många rektorer och lärare varnar redan i begynnelsen sina elever för att låta läsintrasset ta överhand så att de försummar gemenskapen, och från min folkhögskoletid minns jag det tysta beklagande som vi mindre ambitiösa ägnade de mot terminsslutet alltmera hållögda sjuksköterskeaspiranterna när de slet med sin kemi, fysik och svenska grammatik. Den otvungna samvaron mellan elever med olika sociala och religiösa utgångspunkter, där inte skuld känslorna för försummade läxor hade något stör-

re utrymme, var nog för många av ofantlig betydelse, inte minst som psykisk terapi, men verkade också stimulerande på lättjan hos de förut lättjefulla.

På tal om gemenskap skulle jag vilja påpeka att en del folkhögskolor borde göra en noggrann översyn och revidering av sina ordningsstadgar. På den skola där jag gick tilldelades vi första dagen ett hektograferat cirkulär där ett otal mer eller mindre kufiska ordningsparagrafer stod uppradade. Detta förekommer fortfarande vid den skolan och efter vad jag hört vid de flesta andra. Vi skulle vara på våra rum klockan 21.00 och ha lyset släckt kl. 22.00, vi fick inte utan särskilt tillstånd vara frånvarande vid skolans gudstjänster, lekafstnar eller andra tillställningar. Flickorna fick inte utan lärares närvaro vistas på pojkrummen och tvärtom, vi fick inte besöka offentliga danstillställningar, inte begagna alkoholhaltiga drycker, inte hängla eller inleda kärleksförbindelser inom skolan och flickorna fick inte rödlackera sina naglar. Det är självfallet nödvändigt med vissa ordningsregler inom ett kollektiv där medlemmarnas mogenhetsgrad är tämligen ojämn, men jag har en bestämd känsla av att omsorgen om elevernas moral ibland är en smula överdriven. Större delen av eleverna är i den ålder att de längre eller kortare perioder ute i livet har skött sig själva och för dessa framstår de mer eller mindre rigoröst tillämpade ordningsreglerna som ett onödigt intrång i deras privatliv. Jag tror inte att deras själar skulle ta skada om folklekarna på lördagskvällarna ibland byttes mot vanlig dans. Inte heller tror jag att ett slopande av inne- och släckningsparagraferna skulle på något sätt betyda en revolution eller ha menlig verkan på undervisningen. Det har visat sig att moralen på de skolor som tillåter elever av olika kön att mötas på rummen inte är sämre än inom de skolor där det inte är tillåtet. På Brunnsvik existerar mig veterligen ingen av de uppräknade ordningsreglerna, dessutom används tilltalsordet du mellan lärare och elever, vilket inte är vanligt på de flesta andra skolor, men jag har inte märkt att moralen eller disciplinen är sämre där än på andra håll. Som det nu är tvingas erotiken under jorden. Ingen rektor torde väl vara så blåögd att han tror att den inte förekommer, följdén är att det uppstår en anda av tissetassel som visserligen har många motsvarigheter ute i samhället men inte har med frisk luft att göra. Hembygd och hemvävt, den röda stugan invid sjön, hemmet för de två som möttes på folkhögskolan, linluggar och blå ögon, folkvisor och folkdräkt, det klassiskt svenska hörtorgsmotivet som vi alla älskar i djupet av våra hjärtan. Ibland har jag en känsla av att våra folkhögskolor är anstalter där verklighetsflykten odlas; människan är alltför differentierad och motsägelsefull för att riktigt passa in i idealbilden. En del skolor har blivit kulturresevat liknande våra hembygds museer, dit man

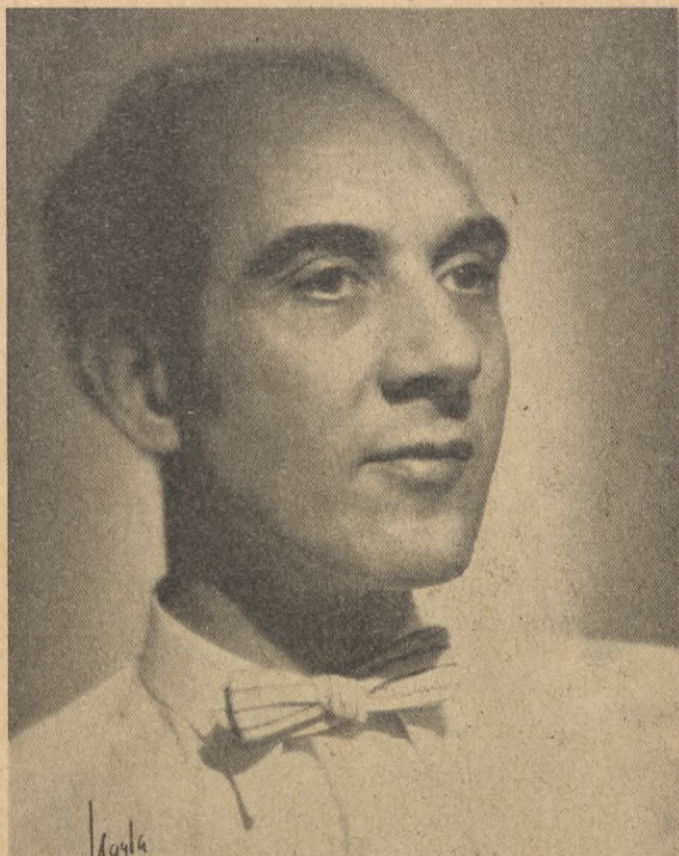
(Forts. å sid. 10)

HILDING GAVLE —

konstnären

och

människan

Skådespelaren Hilding Gavle.

Hilding Gavle hör till de skådespelare som fått sitt konstnärliga intresse väckt genom att börja som aktiv amatör. Det gjorde han hos NTO:s teaterklubb Regi i hemstaden Kalmar och fick snart blodad tand. Han studerade i Stockholm för Julia Håkansson och kom sedan i Gösta Ekman's skola. Signaturen Cyrano har här för Status intervjuat konstnären och människan Hilding Gavle.

För snart tjugo år sedan debuterade den unge Hilding Gavle hos Gösta Ekman. På den tiden var det kanske ingen som anade att han en gång skulle bli en av den svenska scenens stötspelare. Men den småländska energin och viljestyrkan tog ut sin rätt, och långsamt men säkert kämpade han sig fram till den han nu är.

På frågan hur det kom sig att han valde denna svåra bana svarar han:

— "Jag kände när jag gick hemma i Kalmar: jag kan inte leva hela mitt liv här, jag måste kasta mej ut i detta lockande som jag inte vet något om". Och så reste han alltså en dag till Stockholm, uppfylld av det som Strindberg så vackert har uttryckt: "Ungdomens drömmar om konst, det stora härliga kallet". Det stannade inte vid drömmar, utan "sagoyrket" blev hans.

Det som kanske gör starkast intryck på en när man sitter och samtalar med Hilding Gavle om allt det som rör sig i tiden, är hans toleranta inställning till allt och alla. Han är inte den som uppreser sig mot det som kanske många med en gång vill avfärda som förkastligt. I stället menar han: Låt dem hållas. Världen går framåt, trots att det kanske många gånger inte ser så ut. Om ytterligare hundra år har vi kanske inte kvar

tillnärmelsevis allt det som just nu står i högsta kurs, men det bästa av det finns säkert kvar. Det andra har tjänat som en spång över till en annan utvecklingslinje, som i sin tur förnyar och skapar världen vidare. Allting utvecklas och söker sig ständigt nya former.

Att avporträttera Hilding Gavle i korta drag låter sig knappast göras. Denne egenartade konstnär är alltför innehållsrik för att kunna presenteras i koncentrat. Att fylla ut raderna med en uppräkningslista av vad Hilding Gavle har uträttat inom svensk teater är onödigt, det vet säkert de flesta bland publiken ändå. Då är det bättre att låta honom ge en liten presentation själv. Han är fåordig men meningsfull.

Hur var ungdomstiden vid teatern? Hur var det att arbeta tillsammans med Gösta Ekman? Vad anser Ni om utvecklingen inom teatern?

"Det var en förfärlig massa frågor. Jo, jag var hos Gösta Ekman vid Vasateatern. Under de tre åren gjorde jag ingen större insats. Ekman hade klarat sig lika bra utan mig, men inte jag utan honom. I vilket fall som helst så var det betydelsefullt att träffa en så stor och egenartad konstnär och människa. Vilken charm och generositet. Bredvid honom verkar nog vi andra i dag lite snustorra och varför inte lite snusförnuftiga. För honom var teater fest, glädje och färg, något spontant och sprakande."

Hilding Gavle i "Stolpsängen" på Kungl. Dramatiska teatern.

Vad skulle Ni vilja ge som råd åt ungdom som vill till teatern?

"Hur skulle jag kunna svara er? För tio år sedan kände jag det som om jag äntligen, efter allt sökande, hade hunnit fram till sagans rike, till skattkammaren, till målet. Jag öppnade portarna och fann en sal, ett rike så fullt av dyrbarheter, så fullt av de skönaste konstverk. Konstskatter både abstrakta och konkreta, liksom genomskinliga, diffusa och ändå så ofantligt klara. Synen var överväldigande, och jag förstod att om jag också levde i hundra år, så skulle jag inte hinna med att gå igenom hela salen, hela riket och lära mig förstå allt.

I dag, tio år senare, har jag bara hunnit en liten bit in i konstens rike. Vid åsynen av allt det överväldigande i fantasiens värld, av allt det möjliga och till synes omöjliga som finns där, känner jag mig som vallpojken i kungens sagorike.

Hur skulle jag då kunna svara på alla era frågor? Vilka råd skulle jag kunna ge ungdomen? Jag söker själv efter svar."

Så talar en stor människa, som bevarat sin ödmjukhet inför konsten, en representant för den gamla goda teatergenerationen och ett föredöme för teaterungdom av i dag.

Cyrano.

VARTHÄN?

Du sade att du gick
vid min sida.
Jag trodde dig.
Plötsligt var vi inne i skogen.
Träden fattade himlen
och sänkte den ner
till oss.

Du talade om en stuga som fanns
längre fram,
längre fram.
Du talade så vackert om den.
Vi skulle vila där.
När jag blev otålig sa du alltid:
snart nu,
snart!

Men när jag en dag frågade
om den exakta vägsträckan
försvann du
och jag hittade
aldrig fram. Och träden
stötte himlen
ifrån sig —

SVEN O. BERGKVIST.

RIS I ROSENGÅRD (Forts. fr. sid. 8)

går ibland för att drömma om den tid som man tror har varit bättre än den man lever i.

Den alltmer förbättrade bottenskolan och nu sist enhetsskolan gör att elevernas kunskapsnivå numera är betydligt bredare än den var förr. Folkhögskolan behövs inte som förut inrikta sig på att meddela elementära kunskaper och har därför utsikter att betydligt vidga sitt verksamhetsområde. Den kommer väl i lika, om inte i ännu högre grad att bli en rekryteringskola till högre undervisningsanstalter för sådana elever vars studiehåg vaknat när de kommit till mognare år. Den kommer väl också som hittills att vara en skola för funktionärer inom folkrorelserna och i samhällslivet i övrigt. Frågan är nu om den ska fortsätta i samma spår som hittills med att ge allmänna kunskaper och vara en miljö för karaktärsfostran eller slå in på en mera matnyttig linje. När det gäller folkhögskolans framtida uppgifter är det som inom allt annat samhällsliv både konservatism och radikala synpunkter som gör sig gällande. Frågan befinner sig ännu på diskussionsstadiet och det är svårt att veta hur den kommer att gestalta sig. Hur det än blir kan man konstatera att folkhögskolan varit av stor betydelse för många av de män och kvinnor som utformat dagens svenska samhälle, och om den har kraft och vilja till förnyelse kommer den troligen också i fortsättningen att ha en lika stor uppgift.

Lyrisk högkonjunktur i svensk litteratur

"Måne den svenska publiken tänker på i vilken poetisk tidsålder den har förmånen att leva? Måne den är medveten om vilken fullkomlig förnyelse den svenska dikten genomgått på de sista femton åren? Förändrad ämnesfär, förändrad form, en tonens och tonartens förvandling över hela skalan..." Så skrev Levertin år 1905. Efter femtio år kan man upprepa omdömet, överfört på vår lyriska situation just nu, anser Bertil Malmberg i en lyrisk översikt i Dagens Nyheter i januari. Bakom oss ligger fyrtioalet med en märklig kraftutveckling i lyriken, en revolution i rytm och bildsinnet, som klart visat att den är något helt annat än en generationsrabulism; "ty redan avtecknar sig i denna epok flera diktarindividualiteter och åtminstone ett diktargeni i högsta mening", säger Malmberg.

När man sitter med de färskaste skotten framför sig från Folket i Bild lyrikklubb, en kulan vinterdag, brusar Levertins ord som ett dovt muller under isbelagda vattendrag i en vinterfången natur utanför. Men den moderna lyriken har kommit oss närmare än sekelskiftets traditionsbundna poesi. Även om det fanns varma tonfall hos de äldre poeterna så har nog poesin rent generellt sett kommit människan närmare — det är kanske det allra första intrycket av de moderna poeterna som lyrikklubben presenterar oss för.

Folket i Bild står som framgår i spetsen för den nya given ifråga om lyriken och det gör tidningen på ett sätt som hedrar svenskt kulturliv över huvud taget. Låt oss först säga något om själva inramningen till det märkliga företaget: att satsa på lyriken. Ty lyriken ger som tidigare påpekats i olika sammanhang inte något större ekonomiskt utbyte varken åt skaldet heller bokförläggare. När man tittar på böckernas utstyrsel frågar man

sig i detta sammanhang hur man vågat satsa så pass mycket på det här företaget. I lyrikklubbens tidning ges det häpnadsväckande svaret, att den lilla försöksbalong under parollen "lyriken till folket" man skickade ut för något år sedan under namnet "de bästa dikterna" inte var någon vanlig såpbubbla. Bubblan visade sig

Stig Carlsson

kunna åstadkomma inte mindre än 40.000 köpare av den första volymen och därmed torde väl också myten, att man inte kan sälja lyrik, fått sig en ordentlig omskakning. Vem vet, om nu lyrikklubben får hålla på ett tag, kanske myten avlivs helt och hållet. I varje fall ger *Lyrikvännen*, klubbens medlemsblad, de bästa löften för framtiden. Redan första numret är synnerligen stabilt och läsvärt. Det inleddes med en uppsats av Bengt Holmkvist;

där finns dikter av Karl Vennberg, Artur Lundkvist, Arnold Ljungdahl och Karin Lyberg samt åtskilligt annat läsvärt. Stig Carlsson är redaktör för bladet och framhåller bl. a. i programförklaringen att Lyrikvännen vill bryta de gamla föreställningarna om att poesin är en angelägenhet för förälskade gymnasister. Den är naturligtvis en angelägenhet för dem — men poesin gäller oss alla — den gäller vardagsmänniskan i gemen. Samma tanke framför Birger Norman på annat ställe i tidningen: lyrik är inte verklighetsflykt, den lär oss uppleva verkligheten med en mera förgrenad känsla, verkligheten vidgas och vi bliva själva rikare. — "Vi ska inte vara så förtvivlat högtidliga" säger Stig Carlsson vidare. Vi lägger diktsamlingen på bordet och inbjuder alla som har lust att bänka sig ikring."

Om man så följer Stig Carlssons marning och lägger böckerna på bordet så ha vi redan en förnämlig samling. Stig Sjödings *Sotfragment* finns där, nytryckt med teckningar av Björn Jonsson. I den andra, *Tolv moderna poeter*, möter vi idel fina saker av känt folk och alldeles speciellt gläder man sig åt att Emil Hagström, som tjänat i poesins ortagård i många år nu kommit med i ett större sammanhang — en absolut befogad heder åt den genuina folksångaren. Och slutligen har Nils Ferlin med sin sammanställning av ett band *Ballader och spelmansvisor* åstadkommit en välbehövlig balans mellan äldre och nyare poesi. Stig Åsberg och Mats Nilsson har illustrerat de två sista volymerna.

Lyrikklubben har nu kommit i gång på allvar och männen kring Folket i Bild har ännu en gång gjort en insats för ett bredare kulturintresse, en insats som måste respekteras i alla kretsar — gör det genom att gå med i Lyrikklubben! Den har fina överraskningar och ger oss kvalitetsböcker till folkpriser.

S. H.

Vandring mot svart kvadrat

Alarnas avskavda rötter lyste röda vid bäckfårans sluttande sidor. Martin lättade på rygsäcken, flyttade bärremmarna till mindre ömma hudställen på axlarna. Ögonbrynen tog inte mot svetten från pannan, det sved i ögonen och Martin torkade ofta med den redan genomvåta näsduken. Då och då korsade djurstigar hans väg, stigar som ledde till den nästan helt uttorkade bäcken. Men utmed bäcken fanns ingen stig. Martin fick tränga sig fram genom snårskog, vars mjuka slyor då och då rappade till honom på benen, i ansiktet, på bröstet...

Han hade försökt gå i själva bäckfåran, men fötterna hade ofta sjunkit djupt och han hade känt hur det klafsande och sugande ljudet, då han drog fötterna ur sina spår, för varje gång blivit allt mera påfrestande. När han känt hur lårbensmuskulerna gradvis höll på att förlamas hade han klättrat upp för bäcksläten. Den mjuka och torra jorden hade gett vika, sand hade trängt in i skorna och då han sjunkit ned på en tuva för att tömma dem hade hela horder av rödmyror överfallit honom. Kartan gav honom ingen ledtråd, bäcken fanns visserligen inritad men var

på kartan omgiven av ett brett lövskogsbälte. Det var redan flera timmar sedan han lämnat den sjö vari bäcken rann ut. När Martin höll näsduken för pannan och såg på det svarta streck som var bäcken, och som slutade i en stor myr, fick han ingen som helst uppfattning om var på detta svarta streck han befann sig. Och långt där uppe, (Martin tyckte att rödmyrorna fortfarande kröp på hans rygg) fanns målet. En liten svart kvadrat. Ett ögonblick fann han det oerhört komiskt: att följa ett svart streck till en svart kvadrat. Men långt där borta, vid den svarta kvadraten, skulle det finnas folk. Från andra hållet, och på väg till den svarta kvadrat som var torpet, slingrade sig en skogsväg. Om jag bara orkar fram kommer jag aldrig att erkänna mitt felaktiga vägval. (Han hade suttit på järnvägsstationen kvällen innan och tittat på kartan. Han hade följt bäcken med pekfinger nageln, mätt sträckan och kommit fram till att han skulle vinna minst tre kilometer på att följa bäcken, gå runt myren och på det sättet nå torpet.)

Hade han blivit varnad för att ta det här jobbet. (Visst är det skönt att vara

ute i skog och mark och visst kommer du att tjäna pengar och skogstaxeringen kommer att hålla på till långt fram på hösten, men du måste ju komma ihåg att det inte är mera än fyra månader sedan som du skrevs ut från sanatoriet.) Det var fadern, som hade sagt så.

På något sätt måste jag komma hemifrån, hade Martin svarat. Jag står inte ut med att gå här hemma, jag kan inte sova på nätterna (ligger bara och känner hur svetten pärlar sig i handflatorna, känner lakanets stigande fuktighet) och på dagarna... Dessa fruktlöst fungerande dagar! Halvliga i trädgården, läsa deckare och höra grannfruns röst: Att han inte skäms att hänga sej på sin gamle far. Inte är det att undra på att han fått lungshot så som han har härjat efter vad jag har hört. Och inte ett nyttigt handtag har han gjort fast han ser att hela trädgården är full av ogräs. Och han kan inte gå och hämta posten en gång!

Nej, det hade varit sant. Martin hade inte gått och hämtat posten en gång. Just den där rundsvängande rörelsen på brev-

lådan hade blivit honom förhatlig. (Det var ju i alla fall bara ortstidningen som kom.) Och när folkpensionen kom till fadern... Martin kunde, när han blundade, se hela postanvisningen framför sig. Han kunde se faderns darrande stil när han skrivit sitt namn. (Martin var glad för att fadern inte bett honom gå och hämta pengarna på posten. Visst är jag löjlig, tänkte Martin. Allt det där borde jag sätta mej över...) Men grannfruns, fru Wikmans röst, hade på något sätt ett intimt samband med att Martin inte kunde sätta sig över någonting.

(Att han inte skäms att hänga sej på sin gamle far!) De orden rusade runt som en cirkelbanderoll i Martins huvud, blandades med skuldkänslor när Martin kändes att han kunde ju ha skickat hem lite pengar under de år han arbetat... Han hade varit en dålig brevskrivare också, bara skickat ett vykort då och då med en hälsning. Färgglada vykort från olika hamnar. (När Martin kommit underfund med att fadern samlat dem alla i ett särskilt kuvert på vilket det med faderns spretiga stil stod skrivet: *Brev från Martin*, hade han erfarit en känsla av beklämning. Hade fadern medvetet skrivit "brev" eller var det så att han tänkte på allt, som inte var tidningar men som ändå kom i brevlådan, just som "brev"?) Nu fanns det ju ingen som skrev några "brev" till fadern. Kanske hade hans vandringar till brevlådan förlorat något av sin mening, nu när han inte kunde vänta sig finna några färggranna vykort?

Martin flåsade tungt där han trängde sig fram i snårskogen. Ryggsäckens remmar lyste nya i solljuset. (Martin hade fått låna av faderns folkpension för att köpa den och han hade lovat att skicka så mycket som möjligt av den första avlöningen.) I bäckfårans mitt glänste fuktigheten starkare nu, snart kanske vatten skulle sända glitterreflexer... kanske myren inte var så avlägsen? Den snårjande snårskogen slog Martin i ansiktet med sina grenar, den fladdrande skuggan skänkte ingen svalka.

Och åter och åter kom cirkelbanderollens text fram: *Att han inte skäms att hänga sej på sin gamle far*. Men det var inte den enda skuldkänslan som lekte tafatt i Martins huvud. Nu hade ytterligare något annat tillkommit. Nu gällde det också en skuld i rena pengar, startkapitalet till detta nya arbete. Martin tyckte att de siffror som utgjorde faderns pension långsamt snurrade bakåt (som på en räknepenna när man vevar långsamt, eller försvann som då man raderar bort bit för bit av ett tal) och nu gällde det att återgälda. Att återgälda. Att använda grannfruns sladdrande tunga, att åtminstone försöka få lite styrsel på den — roderlös som den var. Att slippa den där fnsyningen då någon nämnde namnet Martin.

Det fanns någonting omkring den där fnsyningen, någonting som sa: Martin,

den... Där tog orden slut. Men människorna talar inte till varandra enbart med ord. Det finns någonting omkring orden, en blick, en gest med händerna eller en lyftning på axlarna — någonting som ingen kan dölja och som ändå säger mer än de ord det beledsagar. Just i de där gesternas linjespel ligger något av det som värdesätter en människa, tänkte Martin. Han försökte göra en sådan gest (han lyfte på axlarna som om han ville säga: *hopplöst fall*, men den tunga ryggsäcken kvävde gester redan innan Martin kommit till *hopplöst*) och kom underfund med att man måste välja gester i förhållande

till den börda man bär. Och det underliga, det verkligt underliga, funderade Martin vidare, är att man omedelbart själv vet om man blivit förstadd, om gester varit tillräckligt talande.

Bär man en tillräckligt tung börda kan man inte göra vilka gester som helst. Det var någonting slutgiltigt, någonting som Martin ville fastslå nästan som ett tänkespråk. Och ändå — det finns människor som gör massor av menande rörelser utan att man erfar att de menar något illa, kanske just därför att de verkligen inte menar något illa. Det finns, trots allt, vänliga människor med vänliga gester, människor som inte har som hobby att lägga stenar på andras börder. (Martin hade sett hur fru Wikström kikat fram vid gardinen i farstufönstret, ögonblicket

därefter hade hennes röst höjts till ett genomträngande läge. Det var när hon fått se Martin ligga och läsa i trädgården. Då fanns det där — någonting omkring orden — någonting som menade att han aldrig hört sanningen förr så ska han få höra den nu: Att han inte skäms att hänga sej på sin gamle far! Och gubben Wikström, som suttit på den vittribbade stolen och läst ortstidningen — han hade hyssjat åt henne. Inte så att han bett henne vara tyst. Nej, det hade åter varit en gest, en vridning på huvudet, en tynkning på pannan som sa: Han ligger där!)

Häcken hade inte vuxit sig riktigt tät mellan de två tomterna och Martin var inte riktigt säker på om han placerat filten just där för att han skulle kunna hålla uppsikt över fru Wikströms tunga och gester.

Det var inte vad man sade som drev mig ut på denna vandring, det var allt det utsagda. Jag gör en vandring för det utsagdas skull. På något sätt kopplades denna tanke i Martins hjärna och fick en annan mening: Jag följer ett svart streck till en svart kvadrat — för det utsagdas skull. Ja, i sanning! Detta är en vandring till svart kvadrat. Ett litet torp där mina nya arbetskamrater finns, där det från början inte har skett en värdesättning, där jag har möjlighet att själv skapa ett festernas linjespel. Där finns en forstmästare, en skogvaktare, en kompassgångare, några som klavar träden, några som mäter...

Befriad från det utsagda. Martin kände att vandringen mot den svarta kvadraten gick lättare nu. Om jag tänkt detta förut, när jag låg i trädgården, kanske jag hade haft lättare att sätta mig över allt det tussel och tassel som lever sitt eget liv runt en konvalescent. En onyttig man, till synes utan mening, en man på väg mot ett tillfrisknande som tydligen inte får ske utan otillbörlig inblandning.

Martin kände en underlig glädje svirra upp. Det ljusnade där borta. Hukande under sin tunga börda vandrade han fram mot myren. Befrielsen kändes som om en tung mantel fallit till marken. Några knottiga tallar kämpade för sitt liv ute på myren, här och där glänste små vattenpölar som fickspeglar i solen. Martin tittade på kartan, höll tumnageln där det svarta strecket mynnade ut i myren. Han vred kartan så att han fick in bäckriktningen. I skogen på andra sidan myren skulle den svarta kvadraten ligga. Han följde den antagna inriktningen med blicken, började gå utmed myren. Snart skulle den svarta kvadraten ta form och färg, kanske var det ett torp med röda, lysande väggar och vita fönsterkarmar och knutträder.

Det spelar ingen roll, tänkte Martin. För mig kommer det ändå alltid att leva som någonting annat. Som en vandring mot svart kvadrat — bort från det utsagda.

Tecknare: Olavi Pulkkanen

EN LITEN DAM — som ställde till ett stort krig

Av GERHARD F. LIEBENTHAL

För precis 100 år sedan, i slutet av 1853, började en liten hemmafru i Amerika skriva en bok, som skulle få de största upplagorna i världen, med undantag för Bibeln. Hon hette Harriet Beecher-Stowe och hon skrev boken mellan disken, matlagning, barnvätten o. s. v., i hopp om att kunna skaffa några extra dollar för att hjälpa upp familjens ekonomi. Varken hon eller någon annan anade, att boken skulle få sanna att fatta eld till den grad, att det till stor del blev Onkel Toms stuga som satte lidelserna i brand så att amerikanska inbördeskriget kom i gång. Nästan mot sin vilja blev Harriet Beecher-Stowe inte bara en litterär utan också en politisk maktfaktor av betydande mått.

I slutet av december 1863, berättas det, mottog Amerikas president Abraham Lincoln i Vita Huset i Washington en liten späd medelålders dam. Presidenten tog hennes små händer i sina stora och utropade: "Jaså, det här är den lilla damen, som ställde till med det stora kriget!"

Just då rasade det amerikanska inbördeskriget mellan nord- och sydstaterna, och den lilla damen var ingen annan än Harriet Beecher-Stowe, författarinnan till "Onkel Toms stuga", den världsberömda romanen som utgjorde en enda flammande protest mot negerslaveriet och därför blev en av de främsta orsakerna till krigets uppkomst.

Harriet föddes i Connecticut, men hade varit bosatt i Cincinnati i mer än 18 år. Där hade fadern hållit i gång vad man kallade "en station vid underjordiska järnvägen", en hemlig organisation som befordrade förrymda negerslavar från Södern till nordstaterna eller Kanada, där slaveriet redan var upphävt. Denna organisation motarbetades naturligtvis av slavägarna, och man utfäste väldiga belöningar, inte bara åt dem, som tillfångatog förrymda slavar, utan också åt angivarna, som förrådade de vita män och

Harriet Beecher-Stowe, författarinnan till Onkel Toms stuga.

kvinnor, vilka hjälpte negrerna att fly. På det sättet lärde sig Harriet tidigt, att riskera sitt liv och sin frihet för en sak, som hon ansåg rättfärdig.

Hennes man, Calvin Stowe, var lärare i litteratur och matematik, och det var för att hjälpa upp hans ständigt otillräckliga inkomster som Harriet först började syssla med att författa små berättelser. Men snart greps hon av en oemotståndlig längtan att utträtta något större, att ge världen en skildring av slaveriet i all dess

omänsklighet med våldtagna unga flickor, mödrar som brutalt slitits från sina värnlösa små, då de auktionerades bort vid slagen från auktionsförrättarens klubba, familjer som slagits sönder och skingrats... Hon ville visa världen dessa bilder, så ingen längre skulle tolerera slaveriet.

Ett brev från hennes svägerska blev slutligen den tändande gnistan. "Om jag kunde bruka pennan så som du kan", skrev fru Edward Beecher, "skulle jag skriva, så att hela vår nation skulle förstå, hur avskyvärt slaveriet är."

Harriets barn kunde aldrig glömma den gången då hon läste detta brev för dem. Hon reste sig högtidligt, som om hon fattat ett heligt beslut, och brevet låg hopknycklat i hennes små fasta händer. "Jag skall skriva något", sade hon bara.

Så en dag satte hon sig vid sitt skrivbord och började. "Det var en kall vinterdag. Tvenne herrar suttu vid sitt vin i en präktigt möblerad matsal i ett hus i staden P... i Kentucky..."

Bläckskriftens smala tråd hade startat en lång resa. Harriet visste inte, var den skulle sluta, men den ändade vid slagfältet vid Gettysburg och Appomatox.

Harriet kunde vid den tiden ingalunda förutse, vilka fruktansvärda krafter, som skulle lösgöras genom "Onkel Toms stuga". Hon ansåg sin roman som ett fredens budskap. "Herren har själv hjälpt mig att skriva den", sade hon många gånger.

Det finns en scen i romanen, där onkel Tom, hjälten i boken, blir pryglad; detta avsnitt skrevs flera veckor innan hon hade utarbetat en bestämd plan för romanen. Scenen hade faktiskt blivit henne given genom en syn, som hon fick en gång då hon begick nattvarden. Så klart, som om hon hade varit närvarande, såg hon, hur den gamle negerslaven piskades till döds av en bandit av vit hudfärg. På hemvägen gick Harriet hela tiden och kämpade med tårarna. Hon gick som i trance, styrde stegen direkt upp på sitt

Stormiga scener kring talarstolar och på slagfältet kännetecknade det amerikanska inbördeskriget.

rum och skrev ned synen, just så som hon sett den. Då hon läste det högt för familjen, grät barnen och snyftade hjärtskärande. Och hennes man sade: "Hatty, du måste skriva en bok med denna scen som romanens klimax, Herren vill det."

Harriet tänkte först lägga upp historien i "tre eller fyra skisser" och erbjöd den åt en liten Washington-tidning som hette "The National Era". 300 dollars blev hon erbjuden, och det tyckte hon var storslaget.

I "The National Era" för den 5 juni 1851, fanns på första sidan infört det första kapitlet av den historia, som skulle elda det uppväxande släktet i hela den nya generationen — bland dem Harriets egen son Fred — att tio år senare draga ut som korsfarare i strid mot slaveriet i kriget mot sydstaterna.

Men Harriets "tre eller fyra skisser" blev fyrtio, och nästan ett år förgick, innan hon slutligen kunde samla tillhoppa alla trådar och avsluta boken. Någon höjning av honoraret blev det inte tal om.

Hon byggde upp romanen på sitt eget livs erfarenheter. Hennes enda besök i Sydstaterna inskränkte sig till ett par dagars vistelse i en skolkamrats hem på en Kentuckyplantage, och onkel Tom måste alltså bli neger-slav där. Men då människorna hon träffat samman med där varit snälla och hyggliga, måste hon ordna

fantastisk. I de flesta samhällen fanns det åtminstone en slaverimotståndare, som prenumererade på Era, och hans exemplar av tidningen gick ur hand i hand och lästes, tills den var fullständigt sönderläst. Det började strömma in brev till Eras redaktion. Varje ny person och varje ny händelse, som tecknades i romanen, möttes med nya applåder. Och när Harriet på hösten försummade att skicka in manuskriptet i tid för att det skulle hinna införas, vräkte en storm av protester ned över den olycklige utgivaren.

Det dokument som garanterade frihet åt negrerna i Sydstaterna.

Harriet arbetade vidare på sin roman, men alltjämt gled slutet gäckande undan för henne, och historien blev alltmer hennes herre och tyrann. Vad hon än företog sig och vart hon än begav sig, så stod alltjämt det följande avsnittet av romanen vid hennes armbåge och pockade på att bli skrivet. Hon måste lämna både matlagningen och städningen åt sitt öde, och hon blev utom sig, när familjen larmade och väsnades. Ingen av hennes släktingar eller besökare hade ju en aning om, att den stilla familjekvinnan höll på att skapa ett mästerverk, som skulle bringa världen i gungning. Även förläggaren, John P. Jewett, som hade lovat att ge ut romanen i bokform, var förtörnad på författarinnan. Han hade tänkt ge ut den i ett litet format och sälja den till lågt pris. Men nu hade romanen svällt ut värre än vad han någonsin kunnat förutse.

Det kapitel, som infördes i Eras nästa julnummer, berättade om lilla Evas död. När det var färdigskrivet, blev Harriet tvungen att lägga sig till sängs i 48 timmar, fullkomligt slut. Men det skulle bli värre. Det kom en flod av brev från upphetsade läsare, som klagade över att det helgonliknande barnet grymt hade bragts om livet av den hjärtlösa författarinnan, bara för att hon skulle åstadkomma en litterär effekt!

Men vägen låg nu klar framför Harriet Beecher-Stowe. Det återstod nu bara för Harriet att skildra scenen med Onkel Toms död och knyta ihop några lösa händelsestrådar. Förläggaren Jewett, som var rädd att förlora de pengar han satsat, och tänkte satsa, erbjöd Stowes hälften av förtjänsten, om de ville bidra med halva tryckkostnaderna. Men Stowes hade inga pengar alls, så de avböjde och gick i stället med på en royalty av 10 procent på hela försäljningen. Harriet var högeligen belåten med detta kontrakt.

"Jag hoppas verkligen", sade hon, "att det skall inbringa så mycket pengar, att jag får råd att skaffa mig en sidenklänning".

Boken, som det inte gjorts någon som helst förhandsreklam om, kom till i all tysthet. Men den första upplagan på 6.000 exemplar gick åt på en gång. Inom en vecka fick Jewett ha tre pressar och hundra bokbindare i arbete dag och natt, med undantag för söndagarna. Efter fyra månader, hade Harriet 10.300 dollars att lyfta, och pengarna fortsatte att strömma in. På första årsdagen efter bokens utgivning, kunde Jewett meddela, att årets försäljning uppgick till 305.000 exemplar, ett rekord i Amerikas historia.

Ryktet om "Onkel Toms stuga" spred sig till Europa. Boken översattes till ett

Soldater i amerikanska inbördeskriget.

så att onkel Tom blev såld av sin goda och snälla Kentucky-master. Hon ville visa, vad följderna blev för neger-slavens familj, då han såldes.

Onkel Tom tecknades efter modell av pastor Josiah Henson, en socialt verksam negerpredikant, som hade köpt sig fri och som Harriet hade träffat i Boston. Henson hade blivit krympling för livet genom den behandling han utstått från sin brutale husbonde i Maryland.

Sen var det uppsyningsmannen, som hennes bror Charles hade träffat ombord på en Mississippi-ångare. Han hade skakat sin väldiga näve, tung som en slägga, framför näsan på åskådarna och förklarade att så kraftig hade den blivit av att "drämma till negrer och slå dem till marken". Där hade hon modellen till den förfärlige Simon Legree. O. s. v.

Den allmänna hänförelse, som historien hälsades med, redan då den gick som följetong i en liten oansenlig tidning, var

Typiskt folkmöte från negerfrågans tid.

dussintal språk. I London, New York och Boston framfördes dramatiseringar av Onkel Tom inför en djupt gripen och stundom hysteriskt snyftande publik. En smart affärsman lät tillverka ett sällskapsspel under namn av "Onkel Tom lilla Eva". Efterrapningar och stridsskrifter mot romanens tendens fyllde snart bokhandelsdiskarna. Alla människor talade om boken, alla läste den.

Fyrtio år senare angav en litteraturkritiker "Onkel Toms" plats i världshistorien med följande ord: "Slaveriets upphävande", skrev han, "åstadkoms inte och kunde ej heller åstadkommas av en enda person. Det var resultatet av förenade ansträngningar. Men det största och vidsträcktaste inflytandet har åstadkommit av Onkel Toms Stuga — boken som blivit mer läst än någon annan bok i världen."

Den lilla damen, som blev orsak till det stora kriget, kunde vara belåten med sitt verk.

Kärlek på returbiljett

Humoresque av NILS THORÉN

Att i denna sedelärande berättelses början placera den s. k. "Hjälten" — ack, underbara atavism från missromanernas gyllne tid! — i en halvsjum väntals vid femtiden en gråkall vintermorgon... ja, det måste för många ärad läsare framstå som ett avskräckande missgrepp från återberättarens sida. Förthy de reminiscenser en dylik publik lokal kan uppväcka icke brukar tillhöra dem, som man återvänder till med glädje och rörelse!

Men — tyvärr — i denna trista miljö återfinns vi advokat Berndt Holm, ovan kallad "hjärte", med skilsmässor till specialitet. Skilsmässan i detta speciella fall från yttervärlden kunde han dock icke skylla på någon äktenskapsmissräknad klient...

Han måste kallas för svarande i eget mål. Och han svor tyst för sig själv över den romantiska dumhet som placerat honom i denna förgård till ett varmare ställe. Och hans vokabulär mot svaranden-atterbomsefterföljaren i hans inre, som plötsligt dykt upp i den trygga paragrafvärlden, var av den art att den knappast lämpat sig inför ett högtidligt juridiskt forum.

— En idiot var han, minst sagt, som satt här och väntade på ett tåg som aldrig kom, medan Schweiz' alper, Rivierans

sollandskap och Venedigs gondolgator skrattade högt åt honom i grälla färgflabb från de nerrökta väggarna!

Den sekundära orsaken till, att han nu suttit här ett par timmar tillsammans med utströdda olyckskamrater på tortyr-mässiga spjälbänkar — den, hade en sömrig stins förklarar med ett ymnigt snöfall norröver. Och som gjort alla beräkningar överflödiga ifråga om det väntade tågets ankomst.

— Sveriges Kommunikationer, filosoferade han bittert, var faktiskt en värdelös lektyr, som kunde säljas billigt till pankasoffliggare med resefeber!

Men — den egentliga orsaken? — Så här hade det gått till...

Han hade vunnit — som vanligt, kunde han ha tillagt! — ett segslitet mål för en av sina klienter, och denne hade tyckt att en gemensam middag kunde vara en värdig form för firandet av motpartens utblivna champagnetal... Nåja, middagen hade varit så god, som goda middagar brukar vara. Och vid kaffet och likören var man naturligtvis Du och bror.

Och — nu skall vi strax finna anledningen till att advokat Berndt Holm hamnat i nyssnämnda penibla omgivning istäl-

let för att befinna sig i sitt väl ombonade sovrum.

— Musiken hade för en stund omöjliggjort varje normal samtalston. (Två snöskottarbiträden kunde eventuellt ha utbytt några gängse fraser: Gå åt aann-draa siidann!! Ko-o-m igeenn!! etc.) Men sedan den tystnat i en skrällande batterifinal med sista skriket från "Over there", hade hans klient plötsligt yttrat — omedveten om de enkla ordens magiska effekt:

— Tänk, att min kusin skulle gå och skilja sig också! Jag vet inte om Bror känner till namnet, men fideikommisset hon hamnade på med kärlek och loven för tre år sen, det är ju välbekant som det nordligaste i landet... Om hon tröttnat på spökerna eller mannen, det vet jag faktiskt inte — —

Det var i detta ögonblick Berndt Holm hade förvandlats till den dubbelgångaren vi hört honom smäda med invektivens mångfald...

Romantikens Blåa Blomma hade med ens slagit ut i hans paragrafomslingrade hjärta — omgivningen var glömd för ett "Minne Som Vaknat"! — Orkestern tog ett nytt struptag på instrumenten för att frampressa "A yankees dream of life", men det var inte den drömmen som kom-

mit honom att luta sig tvärs över bordet — och i versaler utstöta:

— Menar Du att MARIE-LOUISE skall skiljas...?

— Jaså, Du känner min kusin? Vilket sammanträffande! Förtjusande flicka innan hon gifte sig... åja, de här åren kan väl inte ha farit så hårt fram med henne för den delen. Träffat hennes man ett par gånger, men aldrig begripit vad hon sett hos den lantjunkarn! Av utgången att döma har hon väl inte begripit det själv heller...

Nu hade vår hjälte definitivt övergått i ett somnambult tillstånd, som medfört ett hastigt farväl från en något förvånad klientbroder — —: "Du förstår, jag har ett sammanträde — höll totalt på att glömma det" — — bil till Centralen, biljett till norrlandståget... — — Som bara tycktes ha avvaktat den otillräkneliges ankomst för att sätta sig i rörelse mot polcirkeln. Han var på väg till Henne! — sin gymnasisttids serenadflicka — Marie-Louise! Hon fri! En sådan chans måste gripas i flykten...

Men — företag av sådan och liknande art rubbas betänkligt ur sin självklarhets lysande bana, när ett tågombyte med åtföljande försening låter företagets upphovsman närma sig cellfångens ångerskade själsläge i en nattlig väntsals fördömelse — —

Med uppknäppt skjortknapp, men med den hoprullade röda flaggan som emblem på sin värdighet, klev stinsen just in i nämnda lokal för att meddela sin trötta hjord något, som i realiteten innebar, att med snöplog och tur, kunde man inställa sig på ett par timmar till i halvslummer eller affischbetraktande.

Han flyttade sig närmare den halv-slocknade järnkaminen, slog upp rockkragen och drog ner hattbrädet över ögonen... Och han upptäckte, att just nu längtade han mer efter en läskande grogg än efter — Henne!

— Nöt! sade han till sig själv, van att utreda... ha bevis... tänka logiskt... Jo, jag tackar jag! Som en värförälskad pubertetsyngling bär du dig åt, vuxna

kar'n! — Känd skilsmäsoadvokat på väg att träffa en gift ungdomsdårskap, som man inte ens vet riktigt om hon är skild ännu! Men — du blir väl sönderslagen av hennes man och utskrattad av henne själv... Mannen skulle ju vara utomlands hade hans klient sagt, men nu grep honom misstanken, att mannen naturligtvis måste ha kommit tillbaka, och att den Underbara Försoningens Lycka var det enda som skulle möta hans eget färaktiga anlete vid ankomsten — —

Men — det andra tåget, det som gick tillbaks söderut, skulle ju möta det här olyckståget han tänkt att ta, det kom han ihåg helt plötsligt... En räddning var möjlig! Med bibehållen värdighet kunde han återvända till sitt lugna ungarliv och glömma den här löjliga episoden under åsynen av en bensprattlande revy från främre parkett. Vid detta beslut kunde han nu i lugn och ro och i den halvsömn, som kaminens värme skänkte, utfylla dragen i Hennes sköna nuna, som han mindes den. Och trots allt, förstod han, att just Hon var den utsökta huvudrätten på den livsmeny, där smörgåsbordets lockelser lämnat henne lagom likgiltig.

Han hade faktiskt friat till Marie-Louise en gång i ungdomligt övermod. Men — då hade hon sagt, att hon aldrig skulle kunna älska en blivande advokat, som skulle försörja Henne på skilsmäsoarvoden. Hans förklaring, att en skilsmäsoadvokats yrke var lika hederligt som den vigande prästens, hade bara framlockat hennes tårar, en spetsnäsduk och orden: — Du älskar mig inte, annars skulle Du inte kunna säga så!

Nå, när hon nu måste veta allt om en fideikommissaries kärlek, kanske hon blivit livsklokare. Men, — nu hade den här förbaskade väntsalen gjort honom klokare också. Han skulle resa hem, och ett återfall i romantikens blöta träsk skulle han nog akta sig för!

Äntligen kom tåget — d. v. s. det han sist bestämt sig för. Nu hade invektiverna mot den upptäckte dubbelgångaren slutat att flöda, och med återvunnen självbehärskning och den värdighet, som måste

vila kring hans yrke, hade han sjunkit ner i en ensam andraklasskupé.

Innan rälsskarvarnas monotona sjungande ton ännu hade börjat, hade han nått det temporära Nirvana, som heter en ljuv slummer...

Men — nu inträder Miraklet på scenen!

Han vaknade till av ett glittrande skratt! Det var Hon, som satt mitt emot honom.

Du!? — sade hon. Och skrattade fortfarande.

Du!? — sade han. Och gnuggade sig i ögonen, som en sådan situation brukar kräva. Är det verkligen Du? tillade han ologiskt — som en logisk fortsättning.

— Jag tar tillbaks vad jag sade sist, sa hon. — Vill du ordna min skilsmässa? Men — jag känner en underbar präst också... sedan! tillade hon med den klädsamma rodnad, som pryder en dam i dylika ögonblick.

Om den ärade läsaren anser en lång kyss efteråt som omoralisk, därför att den försiggår i en andraklasskupé på hela svenska folkets järnväg — då återstår bara att sluta med — "de gustibus non est disputandum"...

Tecknare: Björn Hinders.

LODVIG gik at jage (Dansk läsövning)

Av Paul Danty

BUM

Æv

EN STARK REV

Jdäs-54

Av GÖSTA PETTERSSON

— Ska man fiska, ska man ha ordentliga don, sa Karlsson.

— Ja, man ska så, sa Johansson.

— Just det, sa jag.

Vi var på väg ut att pimpla. Det var jag, Karlsson och Johansson och vi gick på den hårdfrusna vägen. Det stog som skyar av rök kring munnarna på oss när vi pratade. Alla ansåg vi oss för att vara vana vinterfiskare, men det var alltid så, att Karlsson ville bravera lite med vad han gjort och vad han gjorde och det tog Johansson och jag med jämnmood. Vi var vana.

— Har man inte riktiga grejor kan man lika gärna stanna hemma, sa Karlsson.

— Just det, sa jag.

— Ja, ni må tro mej eller inte, men jag har revar som jag kan lyfta en oxen i, sa Karlsson.

— Vad? sa jag.

— Hur? sa Johansson.

— Jag har revar som jag kan lyfta en oxen i, sa Karlsson.

Vi andra två tittade ett tag på honom. Det var svårt att hitta på nåt att säga. Så tittade jag till på Johansson. Han såg lite pillemarisk ut.

— Det skulle väl vara talgoxar då? sa han.

— Ja, talgoxar, sa jag.

Karlsson verkade förnärmad.

— Ja, det kanske är en liten överdrift, sa Karlsson. Ja, jag menar inte det där med oxar, men starka är dom så att ingen man av kvinna född kan slita av dom.

— Jaså, sa jag.

— Då är dom starka då, sa Johansson.

Nu hade vi hunnit fram till sjön. Vi var ivriga allihop och började plocka av oss isbillarna för att hugga vakar.

När vi gick ut på sjöisen, sa Johansson:

— Jag undrar om det finns nåt här?

— Det kan du skriva opp att det gör, sa Karlsson.

— Har du varit här förr?

— Skriv opp det, här har jag varit med om mitt värsta fiske för ett par år sen.

— Berätta, sa jag.

Vi hade hunnit ut en bit på isen och börjat hugga upp vakarna. Vi hade tagit av oss mesarna och ställt på isen. Alla var otåliga på att få sätta igång.

— Ja, det är inte mycket att berätta om, sa Karlsson.

Jdäs-57

— Jaså inte, sa Johansson.

Jag såg hur gärna Karlsson ville berätta och jag måste erkänna, att jag själv var ganska nyfiken, så jag sa:

— Du kan väl berätta det i alla fall.

— Klart jag kan, sa Karlsson.

— Kör igång då, sa jag.

— Just det, sa Johansson.

— Jo, ni förstår. Vi var här, det var brorsan och jag och så en grabb som heter Ville. Vi kom hit tidigt på morron och började hugga opp. Vi stog en bit från varann och det var bra kallt. Ingen av oss fick ett enda napp. Men så högg det för mej och det var ett rejält hugg och jag började hyva in.

— Hade du storgäddan på då? sa Johansson.

— Var det den? sa jag.

— Lugna er pojkar, sa Karlsson, och låt mej berätta färdigt, det är en massa kvar än.

— Jag förstår, sa Johansson.

— Jag också, sa jag.

— Jo, jag började i alla fall hyva in och hade fått opp den en bit då jag inte kunde hålla emot längre. När jag drog upp hade jag gått ett steg bakåt, men nu drog fisken mej fram till vaken. Då tänkte jag, att det är tur att man i alla fall har ordentliga grejor, att man har don som håller.

— Jag förstår, sa Johansson.

— Jag också, sa jag.

— Jo, jag började i alla fall hyva in och hade fått opp den en bit då jag inte kunde hålla emot längre. När jag drog upp hade jag gått ett steg bakåt, men nu drog fisken mej fram till vaken. Då tänkte jag, att det är tur att man i alla fall har ordentliga grejor, att man har don som håller.

— Jag förstår, sa Johansson.

D. H. Lawrence och sjukdomen

Av HILDING A. STÅHL

Den som händelsevis vill veta något om D. H. Lawrence, hans liv och diktning, behöver inte vandra länge för att hitta källor, där kunskapsörsten kan stillas. Den behjärtansvärda utflykten bör dock företas med vaksamhet och försiktighet, drunkningsrisken är nämligen stor och vattnet inte alltid så fritt från föroreningar som man skulle önska.

Att det skulle stå strid om Lawrence, som människa och konstnär, efter hans död var bara att vänta, han var ju inte den som lämnade världen kallsinnig redan medan han levde.

Det blev också en batalj på bred front — bara under 1932 publicerades ungefär 250 artiklar, essäer och böcker om den två år tidigare bortgångne skalden — där varken de ärliga rallarsvingarna eller de gemena tjuvtricksen saknades. Man pucklade på varandra efter bästa förmåga och slaskhinkar visade sig vara ett i trängda lägen populärt vapen. Det var bara att ösa på.

I England gick det så långt att John Middleton Murry och Catherine Carswell, två ur kretsen kring Lawrence, möttes inför domstol i ett ärekränkningsmål, och i USA drabbades mormonen senator Reed Smoot från Utah av ett raserianfall, när

D. H. Lawrence (1885—1930). Efter ett fotografi av Edward Weston.

han några dagar efter skaldens död i ett anförande inför kongressen sade att "Lawrence' själ var så svart att den gjorde honom till ett skinande ljus i helvetet".

Allt det där är länge sen nu — och väl är det. Fortfarande skrivs det böcker om Lawrence, men de är av annat slag, de flesta åtminstone, fria från personliga affekter och besjälade av vilja till rättvis värdering och förståelse av en av detta århundrades märkligaste och intressantaste författare.

De flesta biografier som gavs ut de närmaste åren efter Lawrence' död skrevs av personer som stått diktaren nära och vid hans bortgång under svartsjukt bevakan- de av varandra skyndade sig att inför världen redovisa sina hågkomster.

Det är blandad läsning. Patetiska skval- lerkrönikor omväxlar med aktningsvärda försök till objektiva minnesbilder. Ibland blir det soppa på en knallespik. Finns ingenting annat att berätta konstateras att Lawrence på Edward Westons berömda fotografi bär en illa knuten maskinstickad slips, eller att den ofta reproducerade bilden av diktaren i Florens 1921 är tagen med en Browniekamera. Det gäller att hänga med i svängarna.

Man behöver alltså inte lida brist på detaljuppgifter, om man vill veta ett och annat om D. H. Lawrence' korta och hektiska levnad. Men även den som bara haft tillfälle läsa ett fåtal av de många böckerna med personliga minnen av Lawrence frapperas av hur litet, som i all detalj- rikedom blir sagt om författarens sjukdom — och det var ändå inte en sjukdom vilken som helst. Eller kanske just därför?

Lawrence led av lungtuberkulos. Sjukdomen konstaterades 1925, då skalden vis-

— Jag också, sa jag.

— Ja, det säger jag. Har man inte ordentliga don så kan man lika gärna låta bli att fiska. Jag ropade i alla fall på pojarna och dom kom och Ville tog tag om livet på mej och drog och vi gick ett par steg bakåt, men så sög gäddan i igen och vi åkte fram till vaken. Sen kom brorsan och tog tag i Ville och vi drog alla tre så att vi fick opp gäd- dan till vaken, men hålet var inte mer än tre decimeter i diameter, så vi fick inte opp honom genom hålet.

— Det måste ha varit en riktig luring, sa Johansson.

— Det kan ni skriva opp att det var. Vi hade huggit upp våra vakar när Karlsson pratade och hade börjat dra lite smått. Både Johansson och jag visste ju att Karlsson inte precis var nåt sanningsvittne, men i alla fall.

Det nappade inte och Karlsson fort- satte:

— Vi visste inte hur vi skulle göra när vi inte kunde få opp gäddan. Då kom jag att tänka på en sak. Vi måste ha större vak. Jag ropade åt brorsan att han skulle hugga opp större vak, så skulle Ville och jag hålla gäddan under tiden. Brorsan släppte taget om livet på Ville och gick efter bilen. Han började hugga och vet ni vad han gjorde?

— Nej.

— Nej.

— Ni kan väl gissa?

— Nej, sa jag.

— Nej, sa Johansson.

— Jo, sa Karlsson, tror ni inte han högg av reven? Jo, och sen var ju den dan förstörd.

— Jag förstår, sa jag.

— Jag också, sa Johansson.

— Ja, sa Karlsson, det var det retfullaste jag varit med om i hela mitt liv, men nu vet ni i alla fall att det finns fisk i sjön. Eller tror ni mej inte?

— Jovisst, sa Johansson.

— Såklart vi tror, sa jag.

Det verkade i alla fall som om stor- gäddan inte hade lust att hugga och som om den gäddan hade ätit upp all annan fisk i sjön.

— Ser dåligt ut här i sjön, sa Johansson efter ett par timmar.

— Just det, sa jag.

— Tålmod, sa Karlsson. Här finns fisk och stor fisk.

Då kom en skridskoåkare över sjön. Han åkte fram till den plats där vi stog. Han stog ett tag redvid mej och frågade om det nappade. Jag brydde mej inte om att svara. Då åkte han fram till Johans- son och frågade samma sak. Johansson svarade inte heller. Då åkte han fram till Karlsson och frågade samma sak. Karls-

son svarade med att tala om den stora gäddan.

— Skulle det vara den reven? sa skrid- skoåkaren.

— Ja, sa Karlsson.

Skridskoåkaren tog reven och la den om handen. Han la den i en krok som specerihandlare gör och så slet han till. Reven gick av.

— Den var visst inte så stark, sa han.

Karlsson svarade inte.

Skridskoåkaren åkte sin väg. Johans- son och jag gick fram till Karlsson för att höra vad han skulle säga.

— Var det en talgoxe, eller en ox? sa Johansson.

Karlsson svarade inte på en stund.

— Vi kanske ska sticka hem? sa jag.

— Just det, sa Johansson.

Vi började plocka ihop våra pinaler. På väg hem frågade Johansson igen, om det var en talgoxe eller ox? reven höll för.

— Det är inte svårt att rycka av en rev när man först har kört över den med skridskon.

Johansson och jag kände att vi inte hade nån chans.

— Nej, det är inte det, sa Johansson, men en sak är klar. Ska man fiska, så ska man ha rejäla don, annars kan det göra det samma.

— Just det, sa Karlsson.

Tecknare: Gösta Idås.

tades i Mexico, och redan uppgifterna om under vilka former läkarna meddelade den nedslående diagnosen går isär. Catherine Carswell säger i sin minnesbok ("The Savage Pilgrimage") att Frieda, Lawrence' hustru, underrättades i enrum av läkaren, taktfullt och vänligt, medan t. ex. Anthony West ("D. H. Lawrence") vittnar att en oberörd läkare såg bort mot Frieda tvärs över den sjukes säng och helt kort konstaterade: "Mr. Lawrence har tuberkulos".

Läkarna gav Lawrence ett år eller två att leva, men det dröjde fem innan han dog. Med all rätt har det sagts att Lawrence' inställning till sjukdomen har ett drag av Christian Science. Han använde nästan aldrig ordet "tuberkulos" när han talade om sin hälsa, redan hans brev vittnar om den saken. Där hittar man uttryck som "förkylning", "influenza", "bronkit" o. s. v. Det är som ville han bekämpa det onda genom att inte nämna det vid dess rätta namn. Att underkasta sig sanatorieregimens disciplin och ingrepp i den personliga friheten stred mot hans innersta natur och bortsett från ett par veckor strax före sin död vårdades han aldrig på sjukhus. Det han visste om lämplig livsföring för en lungsjuk hade han hört av sin vän målaren Mark Gertler, som hade tillbringat några månader på sanatorium och tillfrisknat, och av förhållningsreglerna tycks bara två ha stannat i skaldens minne: att dricka mycket mjölk och att dagligen företa morgonpromenader på tre eller fyra engelska mil.

Lawrence hade föga förtroende för läkare. Det var först efter påtryckningar från anhöriga och vänner som han någon gång kunde förmås till en läkarkonsultation. Två av de läkare som skötte honom under de sista levnadsåren var män med kända namn i Tysklands litterära värld: Hans Carossa och Max Mohr.

Hösten 1929 hyrde Lawrence tillsammans med sin hustru en villa i Bandol i Sydfrankrike, en liten villa med stora balkongfönster ut mot havet på ena sidan, och mot pinjer och så åter hav på den andra. Havet är Medelhavet.

*"Detta hav skall aldrig dö och heller
aldrig åldras,
aldrig höra upp att blåna eller lyfta
sina berg i gryningen
— — — —"*

Här i Bandol hade Lawrence och hans hustru sitt sista hem tillsammans. I ett brev till en svägerska daterat den 4 oktober 1929 berättar Lawrence att Max Mohr bor på ett hotell i närheten och att denne gör allt han kan för att lindra sin patients plågor och besvär.

Men Max Mohr lämnar Bandol och i januari 1930 är Lawrence utan läkare. Vännerna hemma i England blir oroliga och anmodar en där bosatt lungspecialist att besöka Lawrence för att bilda sig en

uppfattning om sjukdomen och se vad som kan göras.

Om detta långväga läkarbesök talar Lawrence i ett brev till svägerskan Else den 30 januari 1930, men bara i förbigående och utan att nämna läkarens namn. Det är med tanke på diktarens allmänna inställning till läkare kanske inte så underligt.

Men uppgift om läkarens namn saknas även i Catherine Carswells annars detaljspäckade minnesbok och, egendomligt nog, också i Frieda Lawrence' bok om maken ("Not I, But the Wind...").

Vem läkaren var är emellertid ingen hemlighet, han har nämligen själv helt nyligen trätt fram och berättat sina minnen från besöket hos Lawrence. Han heter Andrew Morland, är numera lungläkare vid University College Hospital och French Hospital i London, och sina hågkomster har han koncentrerat till en liten läsvärd artikel om två oktavsidor i tidskriften "HEALTH HORIZON". Morland omtalar att han redan före sin avresa från England varnades för Lawrence' inställning till läkare och förbereddes på att patienten kanske skulle vägra gå med på en undersökning. Han fick också rådet att göra sina eventuella ordinationer enkla och koncisa, eftersom Lawrence hade för vana att vrida och vända på läkarföreskrifter för att anamma vad som passade hans sinnesstämning — och sen glömma resten.

Morland, som under resan åtföljdes av sin hustru, började med att avlägga en artighetsvisit hos sin blivande patient och ger en i all knapphet målerisk bild av detta första möte:

"Han (Lawrence) kom oss till mötes vid vår ankomst — en färgrik gestalt: knallblå jacka, rött hår och skägg, livliga blå ögon — och hälsade oss hjärtligt välkomna. Medan hans hustru kokade tevattnet rostade han själv brödet med till synes ansvarsmedvetet allvar men tydliggen road av uppgiften."

Läkarundersökningen skedde följande dag:

"Jag kunde konstatera att fastän Lawrence uppenbart lidit av lungtuberkulos under lång tid, troligtvis tio till femton år, hade han antingen aldrig fått riktiga förhållningsregler för hur han skulle sköta sig eller, vilket var mest sannolikt, ignorerat de råd han fått och bara tagit fasta på några enstaka detaljer. Jag fann honom starkt undernärd, utan all tvekan mycket sjuk och i behov av åtskilliga månaders sängläge om sjukdomen skulle kunna hejdas."

Men Morland bedömde trots allt inte fallet som hopplöst:

"Även om sjukdomens allvar stod klart för mig var jag inte utan hopp; han hade ju inte tidigare vårdats rationellt och han var, av allt att döma, i besittning av stor motståndskraft mot sjukdomen, ty på annat sätt kunde man inte förklara att han

fortfarande var i livet efter att under så lång tid ha misskött sig. Men det beredde mig svårigheter ordna med den läkartillsyn och vårdmiljö som han behövde. Själv ville han återvända till New Mexico men även bortsett från immigrationssvårigheterna ansåg jag honom alldeles för sjuk för att kunna genomföra en sådan resa. Han var antipatiskt inställd mot att vårdas i England eller Schweiz och enda möjligheten föreföll därför vara att finna rätt på någon närbelägen passande plats."

En sådan erbjöd sig i "Ad Astra", ett litet privatsanatorium av hotellkaraktär i Vence, en högt belägen bergort ovanför Nizza med Medelhavets strand som hägrande horisontband.

"Omkring fjorton dagar senare flyttade familjen Lawrence till Vence och den röntgenbild som blev sänd till mig därifrån bekräftade mitt första intryck av att här förelåg ett fall av ovanlig motståndskraft mot sjukdomen. Lungorna visade starkt utbredda ärrbildningar men bara en enda liten kavern.

Förflyttningen föreföll till en början att göra Lawrence en del gott, i varje fall skrev han till mig att luften kändes bättre och att Frieda, hans hustru, var lättad av att ha honom under sjukhusvård. Olyckligtvis tillstötte inom loppet av bara några veckor en lungsäcksinflammation, och sjukdomen tog fart på ett sätt som hans undergrävda fysik inte kunde motstå.

Det är betecknande att han då kom i opposition mot sanatorievård och — endast några dagar före sin död — yrkade på att bli flyttad från sanatoriet till en villa i det närbelägna samhället."

Lawrence lämnade "Ad Astra" sanatorium den 1 mars 1930 och dog följande dag, en svår och plågsam död, 44 år gammal.

*"Det är inte lätt att dö, o, det är inte lätt
att döden dö.*

*Ty döden kommer när han vill
och inte när vi kallar honom.*

— — — —"

Sjukdomens tragiska förlopp var i detta fall givet från första stund, anser Morland. För en människa med Lawrence' geniala och egenartade begåvning och med hans passionerade känsloliv är det omöjligt att för längre tid underkasta sig sanatoriemässig livsföring. Det finns bara en väg att gå — och den för inte tillbaka till hälsa.

Men de som till och från talar om Lawrence' dödslängtan skulle göra klokt i att bedriva sina spekulationer med en viss försiktighet. Lawrence avskydde och hatade civilisationen men han älskade livet, och han sökte i det längsta dröja sig kvar bland de levande. Den sällsynta motståndskraft mot sjukdomen, som Andrew Morland talar om i sin lilla uppsats, är när allt kommer omkring kanske inte bara fysiskt betingad.

Utflykt i det blå

Vinterkvällen är stjärnklar, men inte särskilt kall. Vid den öppna sjön står kala björkar och räcker lång näsa åt Karlavagnen och Tvillingarna. Som en törstig katt ligger sjöboden och lapar vatten vid sin brygga. Emellanåt hörs gnälliga dragospelstoner från en vinterbonad folkdansbana. Pjäxdans. Annars är det tyst och stilla. Stämningen väntande.

Musiken tystnar och efter en stund kommer några ungdomar ut för att lufta sig. Det är paus. Spelmännen skall ha läsk. Den jättestore kaminen mitt på golvet ny fylla.

Ute är det friskt och skönt i luften. Rogivande. En del av publiken fryser och vill gå in igen. Andra blir stimulerade. Tre av de nöjeslystna styr stegen mot sjöboden...

— Killar. Vart ska ni gå? Vänta på mej. Hojtar en flicka och sätter av efter ett par grabbar.

— Hörde du nåt, sa Snacket frånvarande.

— Nej, gjorde du, sa Strecket.

— Nej, det kanske var vinden.

— Tror du. Men det är ju vindstilla.

— Vänta då killar. Gå inte ifrån mej, skallar det än en gång.

— Ja, det har du rätt i. Vi knallar till bryggan.

— Um.

— Varför sticker ni iväg så där, killar. Jag vill följa med.

— Tänk, att man aldrig kan få vara ifred. Överallt ska brudarna hänga med och gnälla.

— Det är väl bäst vi väntar på Tjacket i alla fall. Annars gapar hon sej fördärvad.

— OK.

— Varför vänta ni inte?

— Det gjorde vi väl.

— Sen jag gapat en kvart ja. Vart ska vi gå?

— Till bryggan.

— Nej, varför det.

— Du behöver inte alls sticka med.

— Vad ska ni där att göra då?

— Titta.

— På en gammal brygga.

— Ja, varför inte. Förresten är det ju bara nära meter kvar.

— Åh, mina fötter. Dra iväg på det här sättet.

— Tjusigt väder, kom det från Strecket.

— Ja, vilken skaplig utsikt.

— Snacket, jag fryser. Kan vi inte vända.

— Grabbarna utbyter blickar och bollar med ett småleende i skymundan.

— Vill du ha en cigg, Strecket?

— Ja, tack. Eld?

— Um.

— Det är kallt, Snacket. Ska vi inte gå tillbaka?

— Jäklar. Mitt röka slockna.

— Här. Ta strillerna och tänd själv.

— Det är farligt att gå ut och ställa sej så här. Jag känner en tjej, som...

— Vatten — stjärnor och vinter, bubbla Strecket.

— Flotte — vind och sommar, koppla Snacket. Vackert, nu ska jag loska längre än du.

— Är ni inte kloka. Står och spottar ikapp. Fy, sjutton va ni är äckliga.

— Såg du. Jag slog dej med en halv meter minst.

Med orden som slussar seglar vi in i Snackets minnesvik och metar. Där går det inga större vågor annat än när naturkrafterna sätter till. Stränderna är kantade av smidiga muskelträd. På vattnet guppar tårögda näckrosor. Vita, gula och röda. Viken är grund, så man urskiljer lätt den steniga botten. Här och där ligger det ett minne och pockar på uppmärksamhet. Somliga är lätta att upptäcka andra svårare. Tidens larm begraver episoderna en efter en. Intill en ordkedja ligger ett sommarminne. Tack vare kedjan, som har nuets glittrande lyster, syns minnet klart och tydligt. Den sitter där som ett sjömärke och fångar allas blickar...

— Skogsluft är kalas. Luffa ändå bättre, men nu ska vi ha tag i en stöddig tall och bygga en pangflotte. Där står det en. Ge mej yxan, Strecket ska jag tan rakt ner.

— Men är det inte bäst att säga lite först?

— Ja, får jag...

— Snacka skit. Undan för ess. Tvi, tvi. Losk i karderna måste man ha annars halkar skaflet. Ta ett bloss så länge ni. Det här ska snart vara fixat. Ska vi slå vad om att jag klarar på tjugi hugg. Räkna ni.

— Ett två, tre, fyra femton...

— Para er. Nu kommer den snart...

— Se upp själv du, bjäbba Tjacket.

— Arton, nitton — tjugi...

— Hej, nu kommer den!

— Bravo, Snacket.

— Va tyst det blev, mumla Strecket. Nu hör man suset i topparna igen.

— Ja, och skogsfågarna. Usch, jag är rädd för dom där stora fåglarna. Tänk, om dom skulle flyga på en.

— Åh, ni bara rappar en massa larv. Hugg i här i stället. Vi måste kvista och såga upp den.

— Ja, får jag...

— Tat lugnt nu. Strecket och jag sågar och så kvistar du. Men var försiktig med yxan. Man kan lätt slinta och då är det klippt.

— Är det inte bättre att jag kvistar och att du sågar med Tjacket?

— Nej, nu gör vi som jag säger. Det här begriper du inte. Greppa sägen och sätt igång. Du Tjacket tar yxan, men para påkarna. Det är lätt gjort.

Sägen gnisslar tungt i det sega trät. Tama, trevande yxhugg ackompanjerar på avstånd. Muskler spänns och slappnar. Tankarna ligger relativt stilla bakom de svettiga pannorna. Liksom väntande på rov. Då och då jagar hjärnvindlingarna upp sig inför en idé eller ett hugskott, som blir till en brasa, men den falnar snart och dör.

Sägen gnisslar. Yxhugg ekar. Muskler arbetar.

— Hur ska vi få ner alla stockarna till drickat?

— Det ordnar sej, gosse. Lita på mandrom. Sug i så tar vi den största här.

— Vi vilar ett tag först.

— Va nu då. Pallar du inte för så lite.

Har du hört va, Tjacket. Strecket är slut. Åh, ta i nu. I tunnändan så tar jag tjocken. Du är väl ingen vekling heller. Tjacket, hjälp honom att få grepp.

— Usch, jag har fått kåda på fingrarna.

— Ska du börja nu också. Det räcker väl med att...

— Åh, ja. Tat lugnt nu, Snacket.

— Lugnt. Då skiter vi väl i att bygga flotte då.

— Varför det?

— ungdomarna är ute för att lufta på sig.

— Ni era jävlar bara gnäller.
 — Man har väl rätt att yttra sej.
 — Bråka inte nu killar. Då kommer vi aldrig härifrån.
 — OK. Då tar jag stocken solo. Här ska ni få se en kille, som pallar fixa nära hekto. Ta en tillsammans ni. Jag går före.
 En sjungande gundande vals
 Jag gick mej in i skogen
 och tralla på en låt.
 Ta-ram ta-ram ta-ra-ra
 ta-ram...

— Si så där ja. Då är det bara en planka kvar. Langa hit mer spik. Det här ska snart vara grejat. Är seglet riggat, Strecket?

— Ja, snart.
 — Snart, sno dej på.
 — Gu va det är ljuvligt med sjöluft. Jag älskar sjöluft. Med fåglar och allting.
 — Nu är seglet klart.
 — OK, styrman. Kasta loss.
 — Styrman. Va ska jag vara då — kuttersmycke?

— Kuttersmycke. Fan det här är ju ett slagskepp — en flygplanskryssare.
 — Nej, larva ner dej ett tag nu, Snacket. Tjacket kan få komplex.
 — Tänk, om vi sjunker. Jag är rädd, Snacket.

— Inte kan en flotte sjunka. Det hajar du väl.

Efter varje paddeltag flyter det bort tre små virvlar från flotten. De gungar ett tag på vågorna och försvinner. En motorbåt puttrar förbi och slänger åt dem en näve svallvågor. Längre ut glider en ångbåt fram, som en borgare på söndagspromenad, och ger ifrån sig en och annan signal. Fiskmåsar och tärnor tonar ut sina läten och gör störtdykningar mot vattnet. Ibland har de något glittrande sprattel i näbben när de lyfter. Men lika ofta kammar de tji.

— Titta grabbar. Såg ni vilken stor firre han fick.
 — Um.
 — Ja.
 — Ni är allt ena riktiga sjömän. Här sitter vi nu. Fastvuxna.
 — Vänta bara vinden kommer. Eller hur, Strecket?

— Jo.
 — Vi sitter nog på grund. Gunga ett tag, Strecket.
 — Nä-ä-ä-ä-aj! Hjä-ä-ä-ä-älpl! Ska ni dränka oss.
 — Skrik inte, väste Snacket.
 — Är ni inte kloka. Sluta! Sluta säger jag!
 — Tat vackert, Snacket. Den kan välta.
 — Mamma, hjälp. Gå bort ifrån änden, Snacket. Vi sjunker... Iiiiiihjälpl!

Flotten vänder sig makligt och lugnt som en sömndrucken och flyttar sig en bit åt sidan. Liksom ville den lämna plats och be om ursäkt för sin existens.

— Hjälpl, jag fick en kallsup. Jag vill gå hem, snörvla Tjacket.
 — Ja, gör det. Djupet är bara fem meter här, gurgla Snacket.
 — Jag fick också en stor sup, frusta Strecket för att inte bli bortglömd.
 — Simma till flotten och håll fast er

i den. Du och jag Strecket går upp från var sin sida. Jag simmar runt och så hjälper vi Tjacket sen.
 — Ett, två — tre...
 — Skönt, det gick Ge mej din hand, Tjacket. Strecket håller emot på andra sidan. Å-å-hej. Så där ja. Nu kan man andas ut.
 Snackets minnesvik med slussar och sopas bort av den kvinnliga intuitionens böljande nät. Tjacket, som under grabbarnas ordlek stått pryd och munfallen, börjar ana vart åt det lutar och ger sig fram. Kanske till och med ta sig en funderare.
 Plötsligt tar nätet slut, men genast växer det fram ett nytt. Ett, ja, två, tre;

Hör nu flicka kom tillbaka...

flera, flera stycken. Och alla har de nyhetens lockande behag. Med ens känner hon, där hon står mitt i ett hav av splitternya skimrande nät, vilken hemlighet grabbarna försökte hålla henne utanför. Ett futtigt minne.
 — Hör du inte, flicka, vad jag säger. Kom hit! Kom tillbaka med lakanen!
 — Men mamma. Kan jag inte få låna dem ett tag bara. Jag ska vara så rädd om dom. Det vet du.
 — Nej, säger jag. Kom hit! genast ut på en promenad. Stigen, nätet eller intuitionsmaskorna är en smula nött och upptrampad här och där. Men det tar hon ingen större notis om, utan hoppar glatt över gapande hål i maskorna. Då hon istället borde gå varsammare
 — Bara en stund, mamma.
 — Nej, säger jag. Om du tar dom gör jag mej olycklig på dej.
 — Du har väl själv varit ung, mamma.

— Ja, det har jag. Men jag sprang inte omkring och lekte med lakan i din ålder.
 — Vi ska segla.
 — Och dränka er. Jag känner till det där. Och slynglarna som du är tillsammans med.
 — Dom är inga slynglar. Inte Snacket i varje fall. Ja, inte Strecket heller. Dom är reko båda två.
 — Ja, ja, ja, i jisse namn gå då. Jag orkar inte längre. Du kommer att ta livet av mej med dina tokigheter.
 — Hej då, mamma.
 — — —
 — Fint, Tjacket. Det gjorde du bra, eller hur, Strecket?
 — Um.
 — Vilken kul skjorta du har i dag, Snacket. Man kan tro att du kommer från Klippiga bergen nån stans. Va tycker ni om mina nya brallor, killar. Fräcka, va? Kommer du ihåg, Snacket, när vi kika i skyltfönstret och du sa att dom va så skarpa.
 — Tjejer ska alltid snacka kläder. Öka takten i stället.
 — Åh, va det är tjugigt i skogen. Det är det bästa jag vet att få gå ut så här. Jag älskar skogen. Fåglarna, doften, susset i topparna. Ja, allting som hör skogen till. Ni må trot eller inte, men jag är helgalen i trolLEN också. Dom små söta trolLEN. Är dom inte söta?
 — Tjafs inte. Knalla på.
 — Du har inget skönhetsinne, Snacket. Titta så vackert den där gröna tuvan lyser. Är det inte underbart, när solen bestrålar den så. Jag skulle vilja ha den på golvet i stora rummet hemma. Trot ni inte det skulle bli vackert?
 — Jo, säkert. Och solen också — i karkelugnsvrån.
 — Va du är fänig, Snacket. Du ska då alltid överdriva.
 — — —
 — Va roligt det ska bli att få segla. Sjöluft är det bästa jag vet. Titta så vackert solen glittrar på vågkammarna.
 — OK, styrman. Kasta loss.
 — Styrman! Får jag vara kuttersmycke?
 — Kuttersmycke! Galjonsbild ska du vara. En sån där du vet, som bringar lycka på färden. Den vackraste bilden i världen.
 — Det ska bli hemskt kul...
 Jag älskar havets friska vind och solen strålar.
 För båda smeker de min kind hum — hum hum hum hum hum.
 — Hej, Tjacket. Har du kvarta in, hojta Snacket.
 — Kan man göra annat i den här stiltjen. Ni är allt ena soppiga seglare.
 — Vänta bara vinden kommer, inte sant, Strecket.
 — Vind, fåna dej inte. Det vet du lika väl som jag att det inte kommer nån på det närmaste seklet. Vad förslår vind förresten, när det gäller att rubba den här stockhögen. Nej, tyfon ska det vara — minst.
 — Vi sitter på grund, högg Snacket till med äventyrglimt i ögat.

— Ja, kanske det ja. Det vore just trevligt. Jag älskar grund. Det gör förresten morsan också. Hon letar efter hjärtat så fort hon hör talas om en sten. Det ligger i släkten.

— Gunga ett tag, Snacket. Det kanske hjälper.

— Ja, sätt igång.

— Nä-ä-aj! Hjäl! Jag vet ett enklare sätt att drunkna. Hoppa i bara. Kvickt som tanken. Jag väntar. Är ni inte kloka!

— Skrik inte. Din morsan kan höra oss.

Säj till henne du, Snacket. Tjejen är ju hysterisk.

— Tat lugnt, Tjacket. Det här är kul.

— Åh, på så vis.

— Titta den rör sej.

— Ja, tänk va. Det märker jag nog. Vi närmar oss botten mer och mer. Sluta era jubelidioter! Mamma, Hjä-ä-älp!

— Tyst nu, Tjacket. Nån kan höra oss.

— Ja, det vore ju ett aber om man skulle bli räddad och överleva. Om ni inte tänker på er själva, så tänk då en smula på mej. Gå bort ifrån änden, Strecket. Vi välter. Hjäl!

Flotten kanar mot botten. Stannar och pendlar några ögonblick som kunde den inte bestämma sig. Men till slut lägger den sig på rygg. Trött och uttråkad på alltihop.

— Tat lugnt killar. Simma till flotten och håll fast er i den.

— Jag har fått kramp.

— Sjöpa dej inte, Snacket. Simma hit och håll i dej. Strecket och jag går upp först. Och så drar vi upp dej sen. Är du med Strecket?

— Ja, jag simmar runt.

En låga, som kommen från en tändsticka, flämtar till och belyser en tredje tankevärld. Drömmarens. Här i Streckets gestalt. Hans himmel är inte alls som många tror — alltid klar och molnfri. Ibland är den det. Men lika ofta är den fördunklad av moln. Somliga är mindre. Andra större. Men det finns ett som tydligt skiljer sig från de andra. Inte bara till storleken, utan också till färgen. Den skiftar från ögonblick till ögonblick allt efter drömmarens sinnesstämning. Därför är det molnet så svårt att identifiera. En annan av dess egenskaper är, att det trots sin upphöjda plats, och den fria rymden omkring, ter sig kuvat. Undanträngt och bespottat. Men hur vedersakar-na än anstränger sig, kan de aldrig få fast grepp på det och förinta det.

Just nu faller molnets skugga över en av sommar fylld tanke...

— Ja, nu sitter vi här på en upp- och nervänd flotte och kan inte annat. Eller hur, Snacket?

— Um.

— Vad tycker du då, Tjacket?

— Ingenting. Jag fryser, pep hon.

— Det enda raka är i alla fall att vänta tills det kommer nån båt. Det är för långt att simma. Jag kan dra en historia under tiden.

— Nej, lägg av. Jag orkar inte, lättja Snacket.

— Jo, gör det Snacket. Jag lyssnar.

— För att ingen ska bli syrak, ska jag

dra den kortfattat. Det rör sej om tre blommor...

— Blommor! Ha! Rena tjejsnacket.

— Fortsätt, Strecket.

— En var röd, en blå och en gul.

— Va var det för sort?

— Det spelar väl ingen roll. Dom var inte stort mer än knoppar i alla fall. Och alla tre växte i en prydlig rabatt. Men en dag fick dom för sej att dom skulle ha kul. Vad, betydde ingenting. Bara det blev en ändring. Alla tre snacka hit och dit. Och efter en stund sa den blåa: Nu har jag det. Vi sticker till skogs och fäller träen. Men kan vi göra det, sa den gula. Kan människorna, så kan väl vi, sa den blåa och loska nonchalant. Va ska vi med träna till, sa den röda och kände sej borta sej borta. Hajar du inte det, sa den blåa. Bygga en flotte så klart. Nå, sticker ni med?

Eftersom varken den röda eller gula kunde komma med nåt bättre förslag, knalla alla tre in i skogen.

Där står det en skaplig tall, sa den blåa. Ge mej yxan, guling, ska jag fixa den. På sexti hugg. Maka på er.

Men den hade knappt hunnit börja, då en skogvaktare uppenbarade sej. Va gör ni här, sa han. Gissa, sa den blåa. Fäller, sa skogvaktarn. Rätt svarat, sitt ner, sa den blåa.

I häpenheten satte sej skogvaktarn. Men flög upp igen. Fly förbannad. Va tar ni er till, skrek han. Följ med här. Människorna gör så, sa den gula, och därför tänkte vi att... Prata inte dumheter, kom nu bara, sa skogvaktarn och drog iväg med dom. Nu är det klippt, sa den blåa.

Efter en halvtimme stog alla tre upp-radade framför sin domare. Han läste igenom anklagelseakten och titta sen upp på dom. Inte får blommor bära sej åt så här, sa han. Det är bara dom dumma människorna, som får rasa omkring och fälla och förstöra och bära sej grymt åt. Jag dömer er härmed till livstids växt-hus. Den röda börja lipa. Den blåa svor och bet ihop gaddarna. Den gula sa: Kan inte domarna hälsa människorna att dom ger fan i oss och låter oss leva vårt blomliv i fred. Det har inte jag med att göra, sa domarn. Slog klubban i bordet och gick.

På vägen ut börja blommorna tona en låt...

Nog kommer den dagen, när frid och fröjd ska råda i blommornas rike.

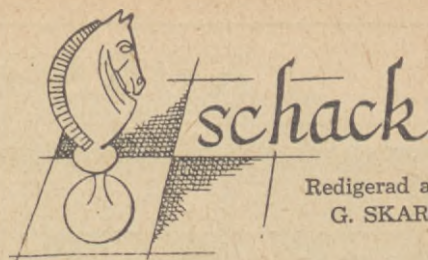
Då ingen är lessen, nej envar förnöjd, och alla varandras like.

Vinterkvällen är fortfarande stjärnklar, men nu något kallare. Musiken vid dansbanan har åter börjat. Kaminen och orkestern har fått sitt.

Utän att någon av de tre ungdomarna föreslår det, börjar de gå från bryggan upp mot röken, värmen och larmet. Arm i arm med flickan i mitten. Ingen säger något.

Sjöboden fortsätter att dricka vid sin brygga. Björkarna räcka långnäsa. Och stjärnorna le.

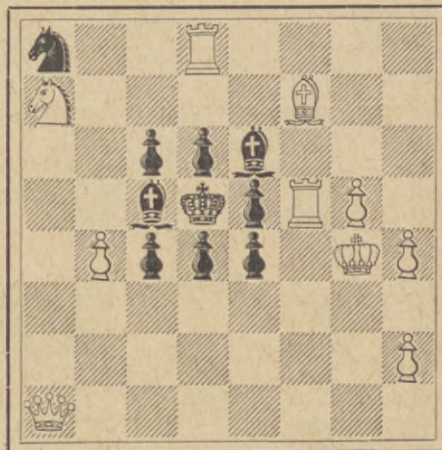
Tecknare: Ove Dahlstrand.

Redigerad av
G. SKARP

PROBLEM

Av O. Mathiasson

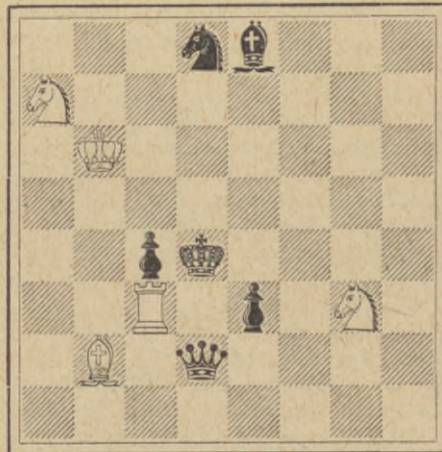
Matt i två drag

Vit: Kg4, Dal, Td8, f5, Lf7, Sa7, Bb4, g5, h4, h2 = 10.

Svart: Kd5, Lc5, e6, Sa8, Bc4, c6, d4, d6, e4, e5 = 10.

STUDIE

Av M. Klatzkin

Vit drar och gör remis

Vit: Kb6, Tc3, Lb2, Sa7, g3 = 5.

Svart: Kd4, Dd2, Le8, Sd8, Bc4, e3 = 6.

LÖSNINGAR

Problem av O. Zippelin. Matt i tre drag.

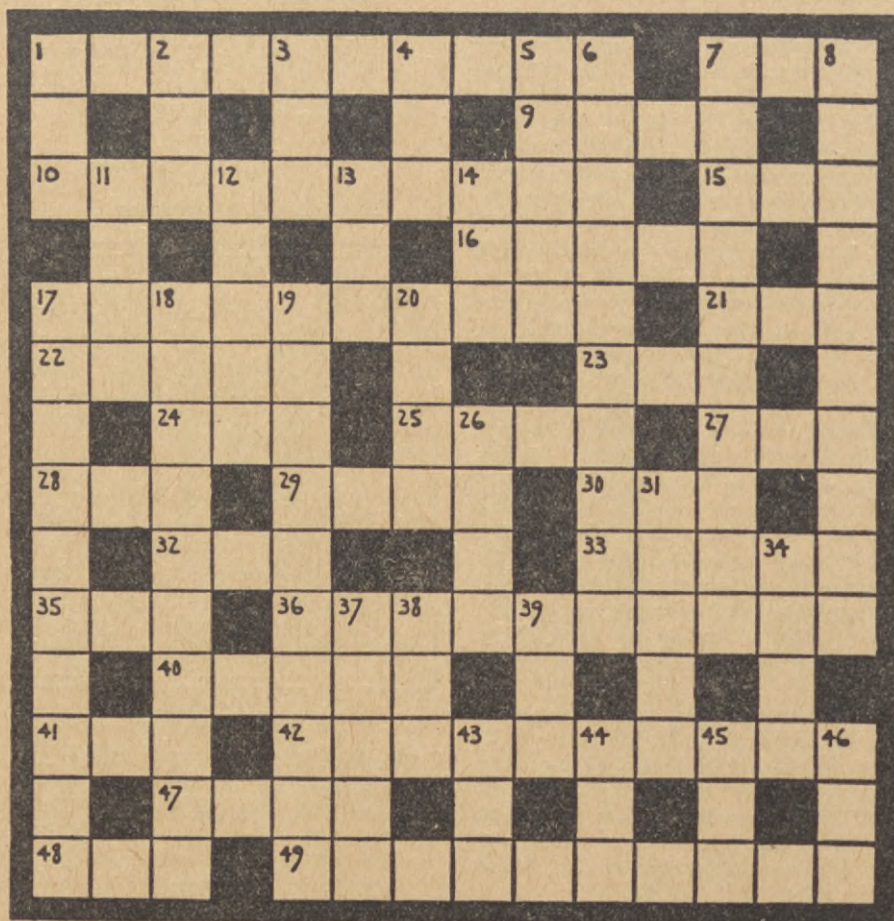
1. Se1, Lb5 2. T×e5†, Td5. 3. Se4 matt.

1. —, Td5. 2. Ta5†, Lb5. 3. Sa4 matt.

Studie av A. Selesnieff. Vit drar och

vinner. 1. Kh6, Lf7. 2. Ld3, Le6. 3. g5, Lg8. 4. L×h7, L×h7. 5. g6, L×g6. 6. K×g6. och vinner.

KORSORD nr 3

VÅGRÄTA ORD:

1. Bäres inte bara av idrottsmän. (10)
7. Ett utrop illustrerat med axelryckning. (3)
9. Man dyrkar en sådan. (4)
10. Tiderna förändras och vi med dem. Människan är sig lik i alla tider. (10)
15. Läkarinna i myten. (3)
16. Vad en förhastad åtgärd är. (5)
17. Kanske bakom lärares rygg. (10)
21. Gitter. (3)
22. Led vid vatten. (5)
23. I nästa led. (3)
24. Tycker kattunge om. (3)
25. Går på däck, väcker skräck. (4)
27. Starkt surr och hörs från flera håll. (3)
28. Värk. (3)
29. Blev tyska nationen genom Bismarck. (4)
30. En i tidskriftsfloran. (3)
32. Otidig. (3)
33. Bönhus är en, bio är en. (5)
35. När båten ska gå. (3)
36. Ett stycke exotisk kust. (10)
40. Växer i Mexico. (5)
41. När man blandar bark i brödet. (3)
42. En mycket ful handling. (10)
47. Hisstyg eller sätt att förkorta en sträcka. (4)
48. Ros. (3)
49. Han som placerar bomben. (10)

LODRÄTA ORD:

1. Sker med hjälp av armar och ben. (3)
2. Port salut. (3)
3. Är hela Öregrund byggt av. (3)
4. Kan ej undgås. (3)
5. Finkart. (5)
6. Är mången blåblodig. (10)
7. En dam från södra Sverige. (10)
8. Kanske orsaken till att värden är ond. (10)
11. Kedjebrev, vad är det? (4)
12. Däri ingår korn. (5)
13. Sväng. (3)
14. Har ett vemodigt läte. (3)
17. Hur är det att arbeta i 30 graders värme. (10)
18. Ett skydd för vissa djur. (10)
19. Våghalsig tok. (10)
20. Kallas det hembitråde som inte finns. (4)
26. Jordgubbe. (4)
31. Stad med många spindlar. (5)
34. Röra. (4)
37. En som vi önska lycklig nedkomst. (5)
38. Göta kanal. (3)
39. Hade den heliga Birgitta mången. (3)
43. Gryt. (3)
44. Har ett strävt yttre. (3)
45. Charmören har ju det. (3)
46. Är tiden, det veta vi alla. (3)

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 3 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 april 1954. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 3". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på 10:— och ett på 5:— utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i majnumret.

Lösning till Status korsord nr 1.

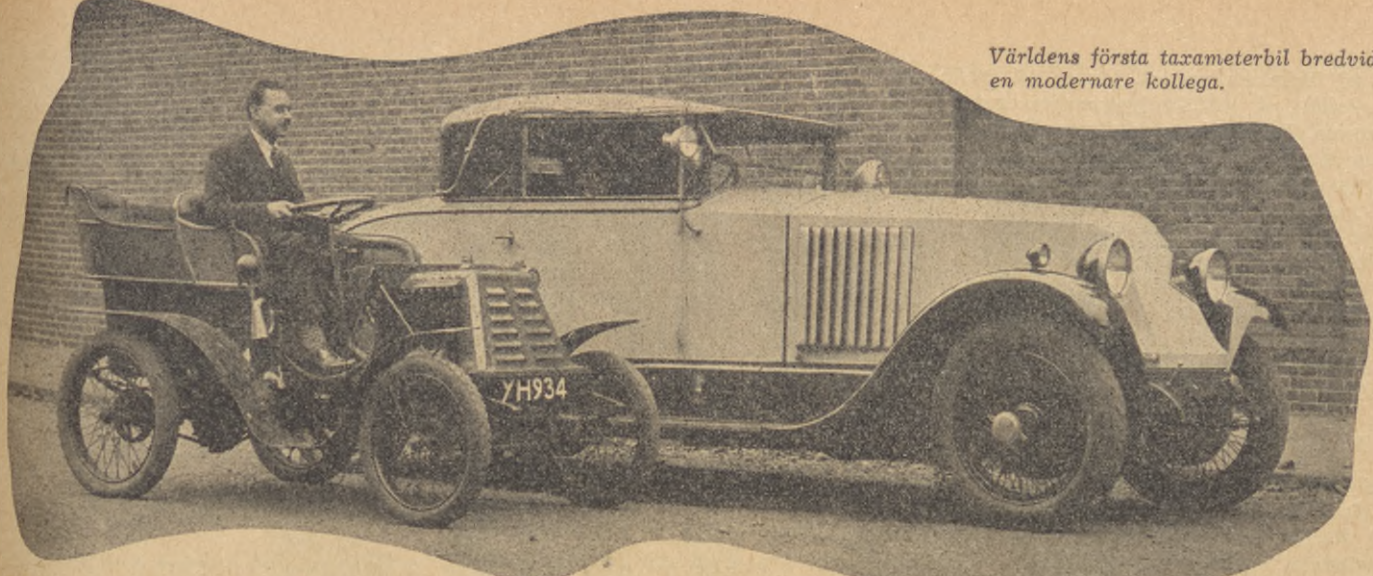
Vågrätt: 1. Avkomma. 5. Luftkur. 9. Tolft. 10. Pessimist. 12. Akt. 13. Tunime. 15. Rättare. 16. Passivum. 18. Skotska. 19. Starköl. 21. Mätglas. 23. Fackman. 27. Mjölkare. 28. Ragtime. 31. Nyter. 32. Del. 33. Radioljud. 34. Elaka. 35. Mustard. 36. Ringare.

Lodrätt: 1. Antites. 2. Kolimport. 3. Mätress. 4. Alpkria. 5. Lasarus. 6. Fritt. 7. Krita. 8. Rituell. 11. Skämtsak. 14. Mat. 17. Skrammel. 20. Kometbana. 21. Mörkrum. 22. Sje-ljud. 23. Fladder. 24. Cancern. 25. Kry. 26. Närmare. 29. Gödas. 30. Idoga.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, Fr. Sigrid Laurell, Box 265, Malmö, 2:a pris kr. 5:—, Adèle Rydén, Trädgårdsgat. 15, Örebro.

PAUL U. BERGSTROMS A. B.

Litet bilhistoria kring

Den första svenska bilsalongen

Inte nöjda med att vara Svenska mässkommissarier har nu bröderna Claeson också anordnat en automobilsalong, som även är en mässa. Evenemanget avhålls i år 26 mars—4 april, och de flesta av världens bilmärken kommer där att utställas.

Hittills har Paris bilsalong varit den största och därefter New Yorks, men den svenska skall bli ännu större, åtminstone vid yttnehållet beträffar. Men utställarantalet skäms inte heller för sig.

Bilsalong är kanske ett ganska nytt ord och betyder som bekant bilutställning. Den första i världen hölls i samband med bildandet av Mellaneuropas Automobil-Förening på hösten år 1897 i Berlin. Sju automobiler var utställda därunder fyra Benz, en Daimler samt två Lutzmann. Året därpå avhölls i samma stad en något större utställning med trettonagnar. Mellan den 3 och 28 sept. år 1901 hade Berlin sin första internationella automobilutställning, och året därpå avhölls i Wien en liknande. Samma år ägde den första stora utställningen rum i New York, som sedan avhållits varje år. Frankrike och England följde exemplet först senare, men utställningarna i dessa länders huvudstäder blev av mycket stor omfattning och "Salongen" i Paris samt "Olympia Show" i London anses som Europas förnämsta bilutställningar.

I Sverige ägde den första bilutställningen rum i Stockholm år 1903 och följdes av ytterligare utställningar i samma stad 1905 och 1907. I Göteborg avhölls en stor utställning av bilar i samband med stadens 300-årsjubileum år 1923.

Svensk kung världens förste bilägare.
Automobil betyder som bekant självgående vagn, och den förste i världen som lade sig till med en dylik var dåvarande tronföljaren sedermera kung Karl X Gustaf. En urmakare i Nürnberg,

Jean Hautzch, hade byggt "bilen" och Karl Gustaf inköpte den och sedan lär denna världens första automobil ha gått med i kungens kröningståg. Så det är möjligt att Karl X Gustaf inbjöd drottning Kristina på en liten biltur Djurgården runt.

Den förste som byggde en vad vi skulle kalla automobil, var fransmannen Etienne Lenoir. Han var uppfinnare av den första explosionsmotorn — 1860 — och denna monterade han i en vagn år 1863. Le-

Världens äldsta bensinbil 1875.

noir företog med denna bil en färd från Paris till Jonville, en sträcka på 18 km. Men bilen var föga driftsäker och som han inte ägde något kapital, var han inte i stånd att förbättra den, varför andra har fått äran av att vara bilens "fäder".

Biluppfinnare häktad för trolldom.

År 1875 uppskrämdes Wiens innevanare av ett fasligt vidunder som kom skramlande, pustande och rykande på en gata. Det skreks på polis och när denne anlände stoppades fordonet och dess förare, en herre vid namn Siegfried Marcus fick följa med till polisstationen. Här blev han så småningom åtalad för — trolldom! Marcus hade upfunnit en bil, den första med elektrisk tändning, en vagn som anses vara förebilden till våra dagars förnämliga fartvidunder. Denna museala ra-

ritet var stockholmarna i tillfälle att få beskåda vid en bilkortege genom huvudstadens gator, för ett par år sedan. Vid ratten satt Sveriges främste bilhistoriker och äldste förare, kapt. John Nerén.

Bilens "fäder" nämnde vi tidigare. Som dessa anses vara ingenjörerna Gottlieb Daimler och Carl Benz. Den förstnämnde anses med skäl vara den förste som konstruerade en lätt bilmotor på vilken han fick patent år 1883. Det var nära att gå lika illa för Daimler som för Marcus. Han höll på med sina experiment i en liten verkstad dit ingen utomstående fick tillträde, och dessutom arbetade han mest om nätterna. Detta tyckte folk var mystiskt, varför polisen underrättades och en natt bultade det på dörren. — Öppna, i lagens namn, befallde en röst. Rättstjämarna insåg dock snart sitt misstag och något åtal blev det inte. År 1885 hade han sin automobil färdig, och den var långtifrån fulländad. Så småningom blev den dock förbättrad och när Daimler dog år 1900 hade han glädjen att se sin uppfinning vara föremål för en betydande tillverkning, särskilt sedan den franska fabriken Panhard—Levassor med hjälp av hans patenter grundat världens äldsta ännu bestående bilindustri. Samtidigt med Daimler sysslade Ben med motor- och automobilerexperiment och kom till ungefär samma resultat, varför dessa båda uppfinnare anses vara de som lagt grunden till världens största industrier, automobil tillverkningen.

Till Sverige kom den första bilen år 1895 då en Daimler inköptes av Surahammars bruk, för att vara förebild till den första svenska bilen som konstruerades av ing. Gust. Eriksson. Den första bilen i Stockholm råkade också illa ut för myndigheterna. Ett par befattningshavare på den stora konst- och industriutställningen 1897 hade inköpt en fransk bil av märket Leon Bollée, en vagn som ni kan få

se på Tekniska museet. Denna bil stod parkerad på utställningsområdet under dagarna. Polisen hade nämligen förbjudit dess framförande på gatorna mellan 8 på morgonen och 10 på kvällen. Men då, när på nattkröken bilägarna skulle åka hem, togs skadan igen. Man vet väl hur punschen flödade vid detta sekels början, och bilförarna var i allmänhet lindrigt nyktra, varför det hände att de åkte gata upp och gata ned, ivrigt tutande i hornet, därmed skrämmande upp folk som redan sov. Polisen tog då ifrån dessa vårt lands första rattfyllerister, deras horn och beordrade "tyst körning".

Världens första linjebuss i Sverige.

Kung Gustav V var mycket intresserad av att åka fort, samt spela tennis. Som partner i tennisspelet hade han som kronprins vårt lands då främste tennisspelare ing. Pontus Qvarnström, som fick följa med kronprinsen på dennes årliga utlandsresa. Qvarnström ville äga en bilagentur och vid ett besök i Daimlerverken övertog han denna fabriks agentur för Sverige. Samtidigt inköpte han en Danmlerdroska och en Daimlerbuss. Efter hemkomsten sålde han för 9.000 kr droskan till kronprinsen. Med bussen upprättade han världens första linjebussstrafik på Drottninggatan, år 1900. "Bullerbussen" blev namnet på detta fordon, då det med sin stora tyngd och gående på järnringar, förde ett väldigt oväsen samt hotade skaka sönder husen efter gatan. Fastighetsägarna klagade och busslinjen drogs in. Då sålde Qvarnström bussen till Liljeholmens stearinljusfabrik som lät bygga om den till lastbil, Sveriges första, och som sådan gick den i omkring 25 år, så det var rediga don i den kärran.

Men sämre gick det för droskan som kronprinsen köpte. Den krånglade och var högst ovillig att taga ens minsta backe. Vid ett tillfälle då kronprinsen skulle åka Djurgården runt, ville bilen inte uppför en sluttning. Då blev kronprinsen arg, steg ur och sade: — Jag sätter mig aldrig mera i det här dåliga fordonet.

Men därmed var inte droskans saka all. Qvarnström sålde den till Taxameterbolaget som insatte den som Sveriges första taxameterbil, med hållstation på Gustaf Adolfstorg. Förre droskkusken Kalle Karlsson med smeknamnet "Hasa" fick utbyta tömmar och piska mot ratten, så länge det varade. Men bilen hade inte bättrat sig, varför den ganska snart blev inställd i ett skjul vid Roslagsgatan, där den så småningom gick sin undergång till mötes och blev skrot.

Den förste bilmontören.

Som framgår av ovanstående var bilen ganska ofullkomlig under sina "barnår", och behövde ofta repareras. Värdet av en reparationsverkstad insåg tidigt kronprinsens förste chaufför Karl Emil Behmer och satte upp en sådan i Warendorffsgatan 10 i Stockholm. Han fick dock inte länge verka som bilmekaniker då han dog redan 1909 vid 40 års ålder.

Nils Berggren

PRESSEN SKRIVER

(Forts. fr. sid. 6)

med utan att se efter om maskineriet är oljat och i arbetsdugligt skick.

Provinsialläkarinstitutionen liknas vid ett sjunkande skepp och det kan man nog i viss mån hålla med om. Det går ej längre att upprätthålla det arbetssätt, som förr varit oss invant och kärt. Det går ej numera att sitta på sin mottagning och taga emot patienterna en och en eller kanske hålla två i undersökning på en gång och därvid sätta sig in i den sökandes krämpor och problem. Människorna ha gripits av en jäktande oro, som gör att de ej ha tid att sitta på mottagningar och vänta. Det fordras allt mer snabbhet i behandlingen. Vi ha nog även alla var och en på sin ort sökt anpassa oss efter denna fordran utan att ge efter på noggrannheten. Övre gränsen för vad våra mottagningsresurser kan prestera har dock längesedan passerats. Även den mest rutinerade provisialläkare kan nog i stunder av trötthet och hård belastning vara hågad att ge upp.

Nåväl, det gäller för oss att hålla vårt skepp uppe och i gott skick. Vi måste anpassa oss efter den nya tiden. För att klara stormen måste vi, om vi fortfarande skall tala om vårt skepp, se till att vår skuta får ny rigg.

Mottot för oss blir att ge ökad kapacitet år vår mottagning. Samtidigt fordras det dock, att patienterna skall få tid att "prata ut" med läkaren så att det förtroendefulla samarbetet mellan läkare och patient ej förfuskas.

Till detta ställa vi upp den fordran, att vi skola vara utvilade till vårt arbete. Vi skall ha tid att sätta oss in i de frågor, som ställas till oss på barnavårdsnämnder och hälsovårdsnämnder etc., och vi fordra även tid för oss själva att ägna oss åt våra familjer, våra barns fostran och åt rekreation.

Hur skall nu detta kunna förenas? Jo, minska distrikten för läkarnas verksamhetsområden, ge dem bättre lokaler och utöka personaltillgången så att de kan avkopplas från en massa telefonsamtal, laboratoriearbete och skrivgöromål m. m. som inte kräver läkarens direkta medverkan. — "Låt oss kasta bort den pessimistiska provinsialläkarattityden av i dag och rusta oss för år 1955 slutar doktor Bellander sitt debattinlägg.

STOCKHOLM

Bengtsons Litografiska

34 98 20 Sveavägen 90, Stockholm 34 98 20

MODERNT OFFSETTRYCKERI

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra

barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för tryckerier

★

Specialitet
Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

BODEN

Kommanditbolaget

BETONG

SANDER & C:o, Hednoret

Telefon Boden 650 16

LINDHOLMS KLICHEÉ FABRIK

Gamla Brogatan 19 – STOCKHOLM – Telefon 20 54 20

MALMÖ

Nu gäller det att göra rätt val även när
det gäller KAFFE

Välj

ERIC LUNDBLADHs
utsökta KAFFEBLANDNINGAR
Tel. Namnanrop, Malmö

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

Ät varje dag —

Anderссon's

Kött-, Fläsk- o.
Charkuterivaror

Vår hypermoderna anläggning svarar för
en god kundtjänst.

AB. KOLKOKS
Malmö tel. 717 95 växel

NORRKÖPING

Efter SÖNDAGSPROMENADEN
eller UTFLYKTEN

smakar maten eller kaffet
utmärkt hos oss
Snabb betjäning - Trevliga lokaler

KONSUM-restaurangen
Norrköping

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30
Utför alla slags reparationer.
Försäljning av nya ringar.

NYKÖPING

AB Nyge-Verken

Hemgårdsvägen 10
Tel. 4200

SUNDSVALL

AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17
Tel. 3311

Köp Solstickan

Billeruds Aktiebolag

SAFFLE

Kraftpapper

Sulfitpapper

Smörpapper

Pergamyn

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad

BODEN

Strandplan 5 Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

Återvinn hälsa

och krafter på

ÅSENS KONVALESCENTHEM

ÅSLJUNGA

(Nära Åsljunga järnvägsstation)

Vackert läge på en av hallandsåsarnas sydslutningar i Skåne. Hälsosamt och välgörande klimat.

Öppet året om. 10 gästrum, vackra sällskapsrum. Moderna bekvämligheter.

Vackra promenadvägar. Friluftsbad. Krocketplan. Lokaler för sysselsättnings-terapi.

God och näringsrik kost. I förekommande fall dietkost.

Friplatser disponeras av Sv. Nationalför. mot tuberkulos och De Lungsjukas Riksförbund.

Ansökan ställes till De Lungsjukas Riksförbund, Box 4149, Sthlm 4.

Förfrågningar och anmälan om vistelse göres till Åsens konvalescenthem, Åsljunga, rikstel. 9.